Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)

14 päivänä maaliskuuta 2024*

Jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen – Direktiivi 91/676/ETY – 3 artiklan 4 kohta – 5 artiklan 4 kohta – Liitteessä II olevan A kohdan 2 ja 5 kohta – Liitteessä II olevan B kohdan 9 kohta – Liitteessä III olevan 1 kohdan 2 ja 3 alakohta ja 2 kohta – 5 artiklan 5 kohta – Vesien suojeleminen maataloudesta peräisin olevien nitraattien aiheuttamalta pilaantumiselta – Nitraattien aiheuttamalle pilaantumiselle alttiiden vyöhykkeiden luettelon uudelleentarkastelu – Toimintaohjelmiin sisältyvät pakolliset toimenpiteet – Lisätoimenpiteet tai vahvistetut toimet

Asiassa C-576/22,

jossa on kyse SEUT 258 artiklaan perustuvasta jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevasta kanteesta, joka on nostettu 30.8.2022,

Euroopan komissio, asiamiehinään C. Hermes ja E. Sanfrutos Cano,

kantajana,

vastaan

Espanjan kuningaskunta, asiamiehenään A. Ballesteros Panizo,

vastaajana,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja T. von Danwitz sekä tuomarit P. G. Xuereb (esittelevä tuomari) ja A. Kumin,

julkisasiamies: J. Kokott,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: espanja.

tuomion

1 Euroopan komissio vaatii kanteellaan unionin tuomioistuinta toteamaan, että Espanjan kuningaskunta ei ole noudattanut vesien suojelemisesta maataloudesta peräisin olevien nitraattien aiheuttamalta pilaantumiselta 12.12.1991 annetun neuvoston direktiivin 91/676/ETY (EYVL 1991, L 375, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 22.10.2008 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1137/2008 (EUVL 2008, L 311, s. 1) (jäljempänä direktiivi 91/676), 3 artiklan 4 kohdan, 5 artiklan 4 kohdan, luettuna yhdessä direktiivin liitteiden II ja III kanssa, eikä 5 artiklan 5 kohdan mukaisia velvoitteitaan,

– koska se ei ole määritellyt pilaantumisalttiiksi vyöhykkeiksi Comunidad de Castilla y Leónissa (Kastilia ja Leónin itsehallintoalue, Espanja), Comunidad Autónoma de Extremadurassa (Extremaduran itsehallintoalue, Espanja), Comunidad Autónoma de Galiciassa (Galician itsehallintoalue, Espanja), Comunidad Autónoma de las Islas Balearesissa (Baleaarien itsehallintoalue, Espanja), Comunidad Autónoma de Canariasissa (Kanariansaarten itsehallintoalue, Espanja), Comunidad de Madridissa (Madridin itsehallintoalue, Espanja) ja Comunidad Valencianassa (Valencian itsehallintoalue, Espanja) vedenottoalueita, joihin vesi valuu (pintavesi) tai imeytyy (pohjavesi) (jäljempänä vedenottoalueet) ja jotka vastaavat kutakin seuraavista pilaantuneista veden mittauspaikoista:

  – Kastilia ja Leónin itsehallintoalue: CA 0233006, 4300412, 4300169, 4300165, 4300141, 4300026, 4300113, 4300083, 4300178, 4300177, TA 55707002, 4300518, 4300164, 4300073, 4300191 ja 4300173

  – Extremaduran itsehallintoalue: TA 67714001, TA 62312004, TA 64812005, TA 59810001, TA 67714102, TA 67812004, 400581, TA 65312005, TA 72914003, TA 57510009, TA 57410002, TA 59611005, TA 65212006, TA 67514001, TA 59611006, TA 70413001, TA 70414002, TA 72914001, TA 72914002 ja TA 62309002

  – Galician itsehallintoalue: 14.RW.05.120, 14.RW.06.110, 14.RW.06.210, 14.RW.07.030, 14.RW.07.070, 14.RW.11.020, 14.RW.14.050, TW-54-10, TW-31-10, TW-31-20, TW-36-10, CW-10-10, CW-12-10, CW-16-10, CW-16-20, TW-36-20, TW-37-10, TW-37-20, TW-39-10, TW-39-20, TW-25-10, CW-49-10 ja TW-25-05

  – Baleaarien itsehallintoalue: 1801M1T 1, ES 53M0137, ES 53M1123, ES 53M1205, ES 53MA 082, ES 53MA 072, ES 53ME132, ES 53MA 19 ja ES 53MA 042

  – Kanariansaarten itsehallintoalue: ES 120ESBT 1210008, ES 120ESBT 1210016, S 120ESBT 1210040, ES 120ESBT 1210048, ES 120ESBT 1211048, S 120ESBT 1211056, ES 120ESBT 1211063, S 120ESBT 1211117 ja ES 125ESBT 1250015

  – Madridin itsehallintoalue: TA 53306002, TA 53306008, 13-05 ja 07-09

  – Valencian itsehallintoalue: JU210, JU209 ja JU202

– koska se ei ole toteuttanut kaikkia tarpeellisia pakollisia toimenpiteitä Comunidad Autónoma de Aragónin (Aragonian itsehallintoalue, Espanja), Comunidad Autónoma de Castilla-La Manchan (Kastilian ja La Manchan itsehallintoalue, Espanja), Kastilia ja Leónin

itsehallintoalueen, Extremaduran itsehallintoalueen ja Madridin itsehallintoalueen toimintaohjelmissa ja

– koska se ei ole toteuttanut rehevöitymisen osalta lisätoimenpiteitä tai vahvistettuja toimia koko maassa ja nitraattien aiheuttaman pilaantumisen osalta itsehallintoalueilla, joilla pilaantuminen on kasvussa pilaantumiselle alttiiden vyöhykkeiden mittauspaikoissa ja joita ovat erityisesti Aragonian ja Kastilia-La Manchan, Kastilia ja Leónin itsehallintoalueet sekä Comunidad Autónoma de la Región de Murcia (Murcian alueen itsehallintoalue, Espanja).

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

2 Direktiivin 91/676 johdanto-osan 5., 6., 10., 11. ja 13. perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”pääasialliset yhteisön vesiä pilaavat hajanaisista lähteistä tulevat aineet ovat maataloudesta peräisin olevia nitraatteja,

ihmisten terveyden ja elävien luonnonvarojen ja vesiekosysteemien suojelemiseksi ja veden muun oikeutetun käytön turvaamiseksi on näin ollen tarpeen vähentää maataloudesta peräisin olevien nitraattien suoraan tai välillisesti aiheuttamaa vesien pilaantumista ja estää tällaisen pilaantumisen laajeneminen; tätä varten on tarpeen toteuttaa typpiyhdisteiden varastointia ja levitystä sekä eräitä maanviljelymenetelmiä koskevia toimenpiteitä,

– –

on tarpeen, että jäsenvaltiot määrittelevät pilaantumisalttiit vyöhykkeet ja että ne laativat ja toteuttavat toimintaohjelmia, joiden tarkoituksena on vähentää typpiyhdisteiden aiheuttamaa veden pilaantumista pilaantumisalttiilla vyöhykkeillä,

tällaisissa toimintaohjelmissa on oltava toimenpiteitä kaikkien typpipitoisten lannoitteiden pintalevityksen rajoittamiseksi ja erityisesti erityisten rajojen asettamiseksi karjanlannan käytölle,

– –

tiettyjen jäsenvaltioiden hydrogeologia on tunnustetusti sellainen, että voi kestää useita vuosia ennen kuin suojelutoimenpiteet johtavat veden laadun parantumiseen”.

3 Tämän direktiivin 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tämän direktiivin tavoitteena on:

– maatalouslähteistä peräisin olevien nitraattien suoraan tai välillisesti aiheuttaman vesien pilaantumisen vähentäminen ja

– estää vastaisuudessa tällainen pilaantuminen.”

4 Mainitun direktiivin 2 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

a) ’pohjavedellä’ kaikkea vettä, joka on maan pinnan alapuolella tiivistymisvyöhykkeessä ja suorassa yhteydessä maahan tai maapohjaan,

b) ’makealla vedellä’ luonnossa esiintyvää vettä, jonka suolapitoisuus on alhainen ja jonka katsotaan yleensä soveltuvan suodatettavaksi ja käsiteltäväksi juomaveden valmistusta varten,

c) ’typpiyhdisteellä’ kaikkia typpeä sisältäviä yhdisteitä paitsi kaasumaista molekyylistä typpeä,

– –

g) ’karjanlannalla’ karjan sontaa ja virtsaa tai kuivikkeen ja karjan sonnan ja virtsan sekoitusta myös käsitellyssä muodossa,

h) ’maahan levittämisellä’ aineiden lisäämistä maahan joko levittämällä niitä maan pinnalle, ruiskuttamalla niitä maan sisään, sijoittamalla niitä maan pinnan alle tai sekoittamalla niitä maan pintakerrosten kanssa,

i) ’rehevöitymisellä’ veden rikastumista typpiyhdisteillä, mikä aiheuttaa levien ja korkeampien kasvilajien kiihtynyttä kasvua, jonka tuloksena on ei-toivottuja veden eliötasapainon ja kyseisen veden laadun häiriöitä,

j) ’pilaantumisella’ sellaista maatalouslähteistä peräisin olevien typpiyhdisteiden päästämistä suoraan tai epäsuorasti vesiympäristöön, jonka seuraukset aiheuttavat vaaraa ihmisten terveydelle, haittaa eläville luonnonvaroille ja vesiekosysteemeille, vahinkoa virkistyskäytölle, tai haittaavat muita veden oikeutettuja käyttöjä,

k) ’pilaantumisalttiilla vyöhykkeillä’ 3 artiklan 2 kohdan mukaisesti määriteltyjä vyöhykkeitä.”

5 Saman direktiivin 3 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1 Jäsenvaltioiden on määriteltävä pilaantuneet vedet ja sellaiset vedet, jotka voivat pilaantua, jos 5 artiklassa säädettyjä toimenpiteitä ei toteuteta, liitteessä I vahvistettujen perusteiden mukaan.

2 Jäsenvaltioiden on kahden vuoden kuluessa tämän direktiivin tiedoksi antamisesta määriteltävä pilaantumisalttiiksi vyöhykkeiksi kaikki alueensa tunnetut maa-alueet, joilta vesi valuu 1 kohdan mukaisesti määriteltyihin vesiin, ja jotka aiheuttavat pilaantumista. Niiden on ilmoitettava tästä ensimmäisestä määrittelystä komissiolle kuuden kuukauden kuluessa.

– –

4 Jäsenvaltioiden on tarkasteltava uudelleen ja tarvittaessa muutettava tai täydennettävä pilaantumisalttiiden vyöhykkeiden luetteloa silloin, kun se on aiheellista ja vähintään joka neljäs vuosi, jotta voidaan ottaa huomioon muutokset ja tekijät, joita ei voitu ennustaa edellisen määrittelyn aikana. Niiden on ilmoitettava komissiolle luetteloon tehdyistä muutoksista tai lisäyksistä kuuden kuukauden kuluessa.

5 Jäsenvaltiot vapautetaan velvoitteesta määritellä erityiset pilaantumisalttiit vyöhykkeet, jos ne laativat 5 artiklassa tarkoitetut toimintaohjelmat ja soveltavat niitä tämän direktiivin mukaisesti koko alueellaan.”

6 Direktiivin 91/676 4 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jotta yleinen suojelutaso kaikkien vesien pilaantumisen ehkäisemiseksi voidaan varmistaa, jäsenvaltioiden on kahden vuoden kuluessa tämän direktiivin tiedoksi antamisesta:

a) laadittava hyvän maatalouskäytännön ohjeet, joita maanviljelijät noudattavat vapaaehtoisesti, ja joissa olisi oltava liitteen II A kohdassa tarkoitetut määräykset,

– –”

7 Tämän direktiivin 5 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1 Jäsenvaltioiden on 1 artiklassa määriteltyjen tavoitteiden saavuttamiseksi laadittava toimintaohjelmia määriteltyjä pilaantumisalttiita vyöhykkeitä varten kahden vuoden kuluessa 3 artiklan 2 kohdassa tarkoitetusta ensimmäisestä määrittelystä tai yhden vuoden kuluessa kustakin 3 artiklan 4 kohdassa tarkoitetusta myöhemmästä määrittelystä.

2 Toimintaohjelma voi koskea kaikkia jäsenvaltion alueella olevia pilaantumisalttiita vyöhykkeitä, tai jos jäsenvaltio pitää sitä aiheellisena, eri pilaantumisalttiita vyöhykkeitä tai vyöhykkeiden osia varten voidaan laatia eri ohjelmia.

3 Toimintaohjelmassa on otettava huomioon:

a) saatavilla olevat tieteelliset ja tekniset tiedot pääasiallisesti siitä, mitkä ovat maataloudesta ja muista lähteistä peräisin olevien typpimäärien osuudet,

b) ympäristöolosuhteet kyseisen jäsenvaltion asianomaisilla alueilla.

4 Toimintaohjelmat toteutetaan neljän vuoden kuluessa niiden laatimisesta, ja niissä on oltava seuraavat pakolliset toimenpiteet:

a) liitteessä III tarkoitetut toimenpiteet,

b) ne toimenpiteet, joista jäsenvaltiot ovat määränneet 4 artiklan mukaisesti laadituissa hyvän maatalouskäytännön ohjeissa, lukuun ottamatta niitä, jotka on korvattu liitteessä III tarkoitetuilla toimenpiteillä.

5 Jäsenvaltioiden on lisäksi toteutettava osana toimintaohjelmia tarpeellisina pitämiään lisätoimenpiteitä tai vahvistettuja toimia, jos toimintaohjelmien toteuttamisen pohjalta käy ilmeiseksi, että 4 kohdassa tarkoitetut toimenpiteet eivät ole riittäviä 1 artiklassa määriteltyjen tavoitteiden saavuttamiseksi. Jäsenvaltioiden on otettava näiden toimenpiteiden tai toimien valinnassa huomioon niiden tehokkuus sekä niiden kustannukset verrattuna muihin mahdollisiin ehkäiseviin toimenpiteisiin.

6 Jäsenvaltioiden on laadittava ja toteutettava asiaankuuluvia valvontaohjelmia tämän artiklan mukaisesti laadittujen toimintaohjelmien tehokkuuden arvioimiseksi.

Jäsenvaltioiden, jotka soveltavat 5 artiklan säännöksiä koko alueellaan, on valvottava vesien (pinta- ja pohjavesien) nitraattipitoisuutta valituissa mittauspaikoissa, jotka mahdollistavat vesien maatalouslähteistä peräisin olevien nitraattien aiheuttaman pilaantumisen laajuuden toteamisen.

_ _”

8 Mainitun direktiivin 6 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Pilaantumisalttiiden vyöhykkeiden määrittelyä ja niistä laaditun luettelon tarkistamista varten jäsenvaltioiden on:

a) kahden vuoden kuluessa tämän direktiivin tiedoksi antamisesta valvottava makeiden vesien nitraattipitoisuutta vuoden ajan:
   i) pintaveden näytteenottoasemilla, joista on säädetty [jäsenvaltioissa juomaveden valmistamiseen tarkoitetun pintaveden laatuvaatimuksista 16.6.1975 annetun neuvoston] direktiivin 75/440/ETY (EYVL 1975, L 194, s. 26)] 5 artiklan 4 kohdassa, ja/tai muilla jäsenvaltioiden pintavesiä edustavilla näytteenottoasemilla vähintään joka kuukausi ja tulva-aikana jopa useammin,
   ii) jäsenvaltioiden pohjavesiesiintymiä edustavilla näytteenottoasemilla säännöllisin väliajoin [ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadusta 15.7.1980 annetun neuvoston] direktiivin 80/778/ETY [(EYVL 1980, L 229, s. 11)] säännökset huomioon ottaen,

b) toistettava a kohdassa esitetty valvontaohjelma vähintään joka neljäs vuosi, paitsi niillä näytteenottoasemilla, joilla kaikkien edellisten näytteiden nitraattipitoisuus on ollut alle 25 mg/l ja joilla ei ole esiintynyt mitään uutta tekijää, joka voisi lisätä nitraattipitoisuutta, jolloin valvontaohjelma täytyy toistaa vain joka kahdeksas vuosi,

c) tarkasteltava uudelleen makeiden pintavesiensä sekä rannikko- ja suistovesiensä rehevöitymistilanne joka neljäs vuosi.

_ _”

9 Saman direktiivin 10 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1 Jäsenvaltioiden on annettava komissiolle liitteessä V tarkoitetut tiedot sisältävä kertomus tämän direktiivin tiedoksi antamista seuraavalta nelivuotiskaudelta ja kultakin sitä seuraavalta nelivuotiskaudelta.

2 Jäsenvaltioiden on tämän artiklan mukaisesti annettava komissiolle kertomus kuuden kuukauden kuluessa kunkin kertomuskauden päättymisestä.”

10 Direktiivin 91/676 11 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Komissio julkaisee 10 artiklan mukaisesti saamiensa tietojen perusteella yhteenvetokertomukset kuuden kuukauden kuluessa kertomuksien vastaanottamisesta, ja se toimittaa ne Euroopan parlamentille ja neuvostolle. Tämän direktiivin täytäntöönpanon ja erityisesti liitteen III säännösten pohjalta komissio antaa neuvostolle 1 päivään tammikuuta 1998 mennessä kertomuksen, siihen tarvittaessa liittyvine ehdotuksineen tämän direktiivin muuttamiseksi.”

11 Kyseisen direktiivin liitteessä I, jonka otsikko on ”Direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut vesien määrittelyperusteet”, olevassa A kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tämän direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut vedet määritellään muun muassa seuraavien perusteiden mukaan:

1) onko erityisesti juomaveden valmistukseen käytettyjen tai tarkoitettujen makeiden pintavesien nitraattipitoisuus suurempi tai onko vaara, että se on suurempi kuin [direktiivissä 75/440] säädetään, jos tämän direktiivin 5 artiklassa tarkoitettuja toimenpiteitä ei toteuteta,

2) sisältävätkö pohjavedet tai onko vaara, että ne sisältävät yli 50 mg/l nitraatteja, jos 5 artiklassa tarkoitettuja toimenpiteitä ei toteuteta,

3) ovatko luonnonjärvet tai muut makeat vesistöt, jokisuut, rannikkovedet ja merivedet rehevöityneitä tai onko vaara, että ne rehevöityisivät lyhyen ajan kuluessa, jos 5 artiklassa tarkoitettuja toimenpiteitä ei toteuteta?”

12 Mainitun direktiivin liitteessä II, jonka otsikko on ”Hyvän maatalouskäytännön ohjeet”, säädetään seuraavaa:

”A. Hyv[än] maatalouskäytännön ohjeissa, joiden tavoitteena on vähentää nitraattien aiheuttamaa pilaantumista ja joissa otetaan huomioon yhteisön eri alueilla vallitsevat olosuhteet, olisi, sikäli kuin ne liittyvät asiaan, oltava seuraavat seikat kattavia sääntöjä:
1) kaudet, joina lannoitteiden levitys maahan ei ole aiheellista,
2) lannoitteiden käyttö maahan jyrkillä rinteillä,

– –

5) lietelantasäiliöiden tilavuus ja rakenne, erityisesti toimenpiteet, joilla estetään vesien pilaantuminen sen seurauksena, että karjanlantaa tai säiliörehun kaltaisten varastoitujen kasviainesten puristemehua valuu ja imeytyy pohja- ja pintaveteen,

– –

B. Jäsenvaltiot voivat myös sisällyttää seuraavat seikat hyvän maatalouskäytännön ohjeisiinsa:

– –

9) tilakohtaisten lannoitesuunnitelmien laatiminen ja lannoitteiden käyttöä koskeva kirjanpito,

– –”

13 Direktiivin liitteessä III, jonka otsikko on ”Toimenpiteet, jotka on sisällytettävä 5 artiklan 4 kohdan a alakohdassa tarkoitettuihin toimintaohjelmiin”, säädetään seuraavaa:

”1 Toimenpiteissä on oltava sääntöjä, jotka koskevat:

– –

2) lietelantasäiliöiden tilavuutta; tämän tilavuuden on oltava suurempi kuin se, joka tarvitaan lannan säilytykseen koko sinä pisimpänä aikana, jona lannan levitys maahan pilaantumisalttiilla vyöhykkeellä on kielletty, paitsi jos toimivaltaiselle viranomaiselle voidaan osoittaa, että todellisen säilytystilavuuden mahdollisesti ylittävästä lantamäärästä huolehditaan tavalla, joka ei aiheuta haittaa ympäristölle,

3) lannoitteiden maahan levittämisen rajoittamista hyvän maatalouskäytännön mukaisesti ottaen huomioon asianomaisen pilaantumisalttiin vyöhykkeen ominaisuudet, erityisesti:
   a) maaperän tilan, laadun ja kaltevuuden,
   b) ilmasto-olosuhteet, sademäärän ja kastelun,
   c) pellon käytön ja maatalouskäytännöt, mukaan lukien vuoroviljelyjärjestelmät,

   joka perustuu seuraavien seikkojen väliseen tasapainoon:
   i) viljelykasvien ennakoitu typen tarve,

   ja
   ii) viljelykasvien maaperästä ja lannoituksesta saama typen määrä, joka vastaa:

   – maaperässä olevan typen määrää hetkellä, jona viljelykasvit alkavat käyttää sitä merkittävässä määrin (jäljelle jäävät määrät talven lopussa),

   – maaperässä olevan orgaanisen typen nettomineralisaation tuloksena muodostuvaa typen määrää,

   – karjanlannasta peräisin olevien typpiyhdisteiden saantia,

   – keinolannoitteista ja muista lannoitteista peräisin olevien typpiyhdisteiden saantia.

2 Näillä toimenpiteillä varmistetaan, että jokaisella tilalla tai jokaisessa karjankasvatusyksikössä maahan kunakin vuonna käytetyn karjanlannan määrä, mukaan lukien eläinten itsensä levittämä määrä, ei ylitä tiettyä hehtaarikohtaista määrää.

Tämä hehtaarikohtainen määrä on lantamäärää joka sisältää 170 kg typpeä. – –

_ _”

14 Direktiivin 91/676 liitteessä V, jonka otsikko on ”Tiedot, jotka on annettava 10 artiklassa tarkoitetuissa kertomuksissa”, säädetään seuraavaa:

”_ _

3 Yhteenveto 6 artiklan mukaisesti toteutetun valvonnan tuloksista, jossa on selvitys seikoista, jotka ovat johtaneet kunkin pilaantumisalttiin vyöhykkeen määrittelyyn sekä kaikkiin pilaantumisalttiiden vyöhykkeiden määrittelyihin tehtyihin muutoksiin ja lisäyksiin.

4 Yhteenveto 5 artiklan mukaisesti laadituista toimintaohjelmista ja erityisesti:

– –
c) edellä 5 artiklan 5 kohdan mukaisesti toteutetuista lisätoimenpiteistä tai vahvistetuista toimista,

– –

e) jäsenvaltioiden arviot todennäköisestä aikataulusta, jonka kuluessa 3 artiklan 1 kohdan mukaisesti määriteltyjen vesien voidaan olettaa vastaavan toimintaohjelmassa toteutettuihin toimenpiteisiin, sekä maininta näiden arvioiden epävarmuusasteesta.”

Espanjan lainsäädäntö

15 Direktiivi 91/676 on saatettu osaksi Espanjan oikeusjärjestystä vesien suojelemisesta maataloudesta peräisin olevien nitraattien aiheuttamalta pilaantumiselta 16.2.1996 annetulla kuninkaan asetuksella 261/1996 (Real Decreto 261/1996, sobre protección de las aguas contra la contaminación producida por los nitratos procedentes de fuentes agrarias; BOE nro 61, 11.3.1996, s. 9734). Tämä asetus on sittemmin kumottu ja korvattu vesien suojelemisesta maataloudesta peräisin olevien nitraattien aiheuttamalta hajakuormitukselta 18.1.2022 annetulla kuninkaan asetuksella 47/2022 (Real Decreto 47/2022, sobre protección de las aguas contra la contaminación difusa producida por los nitratos procedentes de fuentes agrarias; BOE nro 17, 20.1.2022, s. 5664).

16 Lisäksi kaikki itsehallintoalueet, joihin komissio viittaa kannekirjelmässään, ovat antaneet toimivaltansa rajoissa säännöstön, jolla pyritään noudattamaan direktiivin 91/676 mukaisia velvoitteita.

Oikeudenkäyntiä edeltävä menettely

17 Komissio käynnisti 3.7.2015 tutkimuksen, jonka viitenumero on EU Pilot 7849/15/ENVI ja jonka tarkoituksena on valvoa nitraattien aiheuttamalle pilaantumiselle alttiiden vyöhykkeiden määrittelyä ja Espanjan vastaaviin toimintaohjelmiin sisältyviä toimenpiteitä. Tämä alustava tutkinta aloitettiin niiden tietojen arvioinnin jälkeen, jotka Espanjan viranomaiset olivat toimittaneet komissiolle direktiivin 91/676 10 artiklan mukaisesti toimittamassaan kertomuksessa, joka sisälsi tämän direktiivin liitteessä V tarkoitetut tiedot vuosilta 2008–2011.

18 Komissio arvioi Espanjan kuningaskunnan kyseisen alustavan tutkinnan yhteydessä antamia vastauksia, joissa otettiin huomioon myös seuraavia vuosia 2012–2015 koskevaan kertomukseen (jäljempänä vuosien 2012–2015 kertomus) sisältyvät tiedot, ja katsoi niistä ilmenevän, ettei tämän jäsenvaltion tilanne ollut sillä direktiivin 91/676 mukaisesti olevien velvoitteiden mukainen, ja päätti aloittaa mainittua jäsenvaltiota vastaan jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevan menettelyn.

19 Komissio osoitti 9.11.2018 Espanjan kuningaskunnalle virallisen huomautuksen, jossa se moitti Espanjan kuningaskuntaa direktiivin 91/676 3 artiklan 4 kohdan ja 5 artiklan 4–6 kohdan rikkomisesta.

20 Espanjan kuningaskunta vastasi tähän viralliseen huomautukseen 21.2., 13.6., 31.7., 2.9. ja 17.10.2019 sekä 13.2.2020 päivätyillä kirjeillä.

21 Koska nämä vastaukset eivät vakuuttaneet komissiota, se antoi 2.7.2020 perustellun lausunnon, jossa se totesi, että Espanjan kuningaskunta ei ole noudattanut virallisessa huomautuksessa mainittujen säännösten mukaisia velvoitteitaan.

22 Tässä perustellussa lausunnossa komissio velvoitti Espanjan kuningaskunnan toteuttamaan velvoitteidensa noudattamisen edellyttämät toimenpiteet kolmen kuukauden kuluessa perustellun lausunnon vastaanottamisesta.

23 Espanjan kuningaskunta esitti huomautuksensa mainitusta perustellusta lausunnosta 27.10.2020 sekä 29.4., 26.5., 25.6. ja 5.7.2021 päivätyillä kirjeillä.

24 Näiden vastausten perusteella komissio katsoi, että Espanjan kuningaskunta oli lopettanut jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisen, josta sitä moitittiin direktiivin 91/676 5 artiklan 6 kohdan osalta. Koska komissio kuitenkin katsoi, että jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen jatkui Espanjalle tämän direktiivin 3 artiklan 4 kohdan sekä 5 artiklan 4 ja 5 kohdan mukaan kuuluvien velvoitteiden osalta, se nosti 30.8.2022 nyt käsiteltävän kanteen.

Kanne

25 Komissio esittää kanteensa tueksi kolme kanneperustetta, joista ensimmäinen koskee direktiivin 91/676 3 artiklan 4 kohdan, toinen tämän direktiivin 5 artiklan 4 kohdan, luettuna yhdessä sen liitteiden II ja III kanssa, ja kolmas mainitun direktiivin 5 artiklan 5 kohdan rikkomista.

26 Espanjan kuningaskunta vaatii, että kanne hylätään.

Direktiivin 91/676 3 artiklan 4 kohdan rikkomista koskeva ensimmäinen kanneperuste

27 Komissio vaatii ensimmäisellä kanneperusteellaan unionin tuomioistuinta toteamaan, että Espanjan kuningaskunta ei ole noudattanut direktiivin 91/676 3 artiklan 4 kohdan mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole määritellyt pilaantumisalttiiksi vyöhykkeiksi Kastilia ja Leónin, Extremaduran, Galician, Baleaarien, Kanariansaarten, Madridin ja Valencian itsehallintoalueella vedenottoalueita, joihin vesi valuu (pintavesi) tai imeytyy (pohjavesi) ja jotka vastaavat kutakin tämän tuomion 1 kohdassa tarkoitettua mittauskohtaa.

Tutkittavaksi ottaminen

28 Espanjan kuningaskunta väittää, että tämä ensimmäinen kanneperuste on jätettävä tutkimatta sillä perusteella, että kun otetaan huomioon Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 21 artikla, unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 120 artikla ja näitä määräyksiä koskeva unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö, unionin tuomioistuin voi lausua tulevassa tuomiossa ainoastaan komission esittämistä vaatimuksista. Direktiivin 91/676 3 artiklan 4 kohdan noudattamatta jättämistä koskeva kanneperuste ei kuitenkaan kuulu näihin vaatimuksiin, koska vaikka se mainitaan kannekirjelmän perusteluissa, komissio ei ole maininnut sitä kannekirjelmänsä 145 kohdassa olevassa vaatimusosassa. Tässä kohdassa unionin tuomioistuinta ei nimittäin vaadittu toteamaan direktiivin 91/676 3 artiklan 4 kohdan noudattamatta jättämistä vaan 4 artiklan 4 kohdan noudattamatta jättäminen. Ensimmäinen väite on siis jätettävä tutkimatta.

29 Tämä väite ei voi menestyä.

30 Yhtäältä kannekirjelmän perusteluista ilmenee selvästi, että ensimmäisellä kanneperusteella pyritään sen toteamiseen, ettei direktiivin 91/676 3 artiklan 4 kohtaa ole noudatettu, ja että kannekirjelmän 145 kohdassa tehty viittaus tämän direktiivin 4 artiklan 4 kohtaan perustuu kirjoitusvirheeseen, kuten komissio on vastauskirjelmässään selittänyt. Lisäksi mainitun direktiivin 4 artiklassa on vain kaksi kohtaa. Vaikka toisaalta on totta, että unionin tuomioistuin katsoi 15.6.2006 annetussa tuomiossa komissio v. Ranska (C-255/04, EU:C:2006:401, 25 kohta), johon Espanjan kuningaskunta vetosi oikeudenkäyntiväitteensä tueksi, että kanneperuste, joka mainitaan sen kannekirjelmän perusteluissa mutta joka ei sisälly komission vaatimuksiin, on jätettävä tutkimatta, on todettava, että nyt käsiteltävässä asiassa direktiivin 91/676 3 artiklan 4 kohdan noudattamatta jättämisen toteamista koskeva väite sisältyy kyseisestä kirjoitusvirheestä huolimatta komission vaatimuksiin.

31 Espanjan kuningaskunnan esittämä oikeudenkäyntiväite on siis hylättävä.

Asiakysymys

– *Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat*

32 Komissio väittää, että Espanjan kuningaskunnan direktiivin 91/676 10 artiklan mukaisesti toimittamissa kertomuksissa on todettu, että ensimmäisessä kanneperusteessa tarkoitetuista mittauspaikoista otetut vedet ovat nitraattien pilaamia tai rehevöittämiä. Komission mukaan on siis olemassa riittävät todisteet direktiivin 91/676 3 artiklan 4 kohdan rikkomisen toteamiselle, ellei Espanjan kuningaskunta esitä kunkin kyseisiä mittauspaikkoja vastaavan vedenottoalueen osalta tietoja, jotka osoittavat, että maataloudesta peräisin olevat nitraatit eivät vaikuta merkittävässä määrin tähän pilaantumiseen.

33 Espanjan kuningaskunta kiistää vastineessaan nämä väitteet ja toteaa, että komission on näytettävä toteen väitetty jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen. Se väittää, että tässä kanneperusteessa tarkoitetut itsehallintoalueet ovat täyttäneet pilaantumisalttiiden vyöhykkeiden määrittelemistä koskevat velvoitteensa, jotka johtuvat direktiivin 91/676 3 artiklan 4 kohdasta, tai että kyseinen kanneperuste koskee vyöhykkeitä, joilla maataloudesta peräisin olevat nitraatit eivät vaikuta merkittävästi pilaantumiseen, joten kyseisen säännöksen noudattamatta jättämistä ei voida todeta.

34 Espanjan kuningaskunta esittää lisäksi yksityiskohtaisia huomautuksia ensimmäisessä kanneperusteessa tarkoitetuista mittauspaikoista, mukaan lukien muun muassa seuraavat täsmennykset.

35 Extremaduran itsehallintoalueen hallitus aloitti vuonna 2022 pilaantumisalttiiden vyöhykkeiden määrittelyjen tarkistamisen tai tapauksesta riippuen laajentamisen. Joka tapauksessa on niin, että maataloudesta peräisin olevien nitraattipitoisuuksien sallitut raja-arvot eivät ole ylittyneet kahdeksassa tämän itsehallintoalueen mittauspaikassa, joita ensimmäinen kanneperuste koskee. Näitä mittauspaikkoja vastaavia vedenottoalueita ei siis ole tarpeen määritellä pilaantumisalttiiksi vyöhykkeiksi.

36 Galician itsehallintoalueen osalta Espanjan kuningaskunta väittää muun muassa, että tiettyjen mittauspaikkojen, mukaan lukien mittauspaikat 14.RW.11.020 ja 14.RW.14.050, osalta on käynnissä tutkimuksia nitraattien aiheuttaman pilaantumisen alkuperän määrittämiseksi.

37 Baleaarien itsehallintoalueen osalta Espanjan kuningaskunta toteaa, että pilaantumisalttiiden vyöhykkeiden määrittelyn tarkistaminen on parhaillaan käynnissä ja että asetusehdotus pilaantumisalttiiden vyöhykkeiden määrittelemisestä on pitkälle edennyt. Missään tapauksessa ei ole tarpeen määritellä ”pilaantumisalttiiksi vyöhykkeiksi” vedenottoalueita, jotka vastaavat viittä kyseisen itsehallintoalueen mittauspaikoista, koska kyseisiä vesiä ei voida enää pitää pilaantuneina, kuten komissiolle direktiivin 91/676 10 artiklan nojalla vuosilta 2016–2019 toimitetusta kertomuksesta (jäljempänä vuosien 2016–2019 kertomus) ilmenee.

38 Madridin itsehallintoalueen osalta ei voida myöskään todeta, että direktiivin 91/676 3 artiklan 4 kohtaa ei ole noudatettu. Erityisesti mittauspaikasta TA 53306008 todettiin, että maataloudesta peräisin olevien nitraattien aiheuttama pilaantuminen oli vähentynyt ja että sen taso oli enintään 17 prosenttia vuonna 2021.

39 Valencian itsehallintoalueen osalta Espanjan kuningaskunta väittää, että tässä kanteessa tarkoitettuja mittauspaikkoja vastaavat vedenottoalueet on määritelty pilaantumisalttiiksi vyöhykkeiksi 10.6.2022 annetulla tämän itsehallintoalueen hallituksen asetuksella.

40 Komissio esittää vastauskirjelmässään seuraavat täsmennykset.

41 Ensiksi Kastilia ja Leónin itsehallintoalueen 16 mittauspaikan osalta Espanjan kuningaskunnan vastineesta ilmenee, ettei näitä mittauspaikkoja vastaavia vedenottoalueita todella ole tarpeen määritellä pilaantumisalttiiksi vyöhykkeiksi.

42 Toiseksi komissio toteaa Kanariansaarten itsehallintoalueen yhdeksästä mittauspaikasta kolmen osalta, että Espanjan kuningaskunnan vastineessaan esittämistä selityksistä ilmenee, että jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen on korjattu. Kahden muun mittauspaikan osalta komissio katsoo näiden selitysten perusteella, ettei myöskään näitä mittauspaikkoja vastaavia vedenottoalueita ole tarpeen määritellä pilaantumisalttiiksi vyöhykkeiksi.

43 Neljän jäljellä olevan mittauspaikan osalta komissio toteaa, että Espanjan kuningaskunta selitti vastineessaan, että näissä mittauspaikoissa todettu nitraattipitoisuus ei ole peräisin maataloudesta vaan se on peräisin viemäreistä ja sakokaivoista. Vaikka tämä selitys ei välttämättä suljekaan pois sitä mahdollisuutta, että maataloudesta peräisin olevat nitraatit aiheuttavat merkittävällä tavalla pilaantumista, on katsottava, että koska muuta näyttöä tällaisesta merkittävästä aiheuttamisesta ei ole, näitä näytteenottopaikkoja vastaavia vedenottoalueita ei ole määritelty pilaantumisalttiiksi vyöhykkeiksi.

44 Kolmanneksi komissio myöntää Extremaduran itsehallintoalueen osalta, että Espanjan kuningaskunnan vastineessaan toimittamien tietojen perusteella ei tosiasiassa ole tarpeen määritellä ensimmäisessä kanneperusteessa tarkoitetuista 20 mittauspaikasta kahdeksaa vastaavaa vedenottoaluetta pilaantumisalttiiksi vyöhykkeiksi. Komissio toistaa jäljellä olevien 12 mittauspaikan eli mittauspaikan TA 67714001, TA 62312004, TA 67714102, TA 67812004, TA 65312005, TA 72914003, TA 65212006, TA 67514001, TA 70414002, TA 72914001, TA 72914002 ja TA 62309002 osalta moitteensa, jonka mukaan Espanjan viranomaiset eivät ole selittäneet, miksi näitä mittauspaikkoja vastaavia vedenottoalueita ei ole määritelty pilaantumisalttiiksi vyöhykkeiksi.

45 Neljänneksi Galician itsehallintoalueen osalta komissio myöntää ensimmäisessä kanneperusteessa tarkoitetuista 23 mittauspaikasta 21:n osalta, että Espanjan kuningaskunnan toimittamista selityksistä ilmenee, ettei näitä mittauspaikkoja vastaavia vedenottoalueita ole tarpeen määritellä pilaantumisalttiiksi vyöhykkeiksi.

46 Kahden jäljellä olevan mittauspaikan eli mittauspaikkojen 14.RW.11.020 ja 14.RW.14.050 osalta komissio katsoo, että näitä mittauspaikkoja vastaavat vedenottoalueet on määriteltävä pilaantumisalttiiksi vyöhykkeiksi, koska ei voida sulkea pois sitä, että näillä alueilla mitattu pilaantuminen on aiheutunut maataloudesta peräisin olevista nitraateista.

47 Lisäksi komissio viittaa 15 muuhun Galician itsehallintoalueella olevaan mittauspaikkaan eli mittauspaikkoihin NO01880006, NO03010003, 14.RW.12.020, 14.RW.05.060, 14.RW.10.020, 14.RW.11.060, 14.RW.11.070, 14.RW.11.040, 14.RW.10.030, 14.RW.11.080, 14.RW.12.030, 14.RW.12.110, 14.RW.14.040, 14.RW.14.060 ja 14.RW.05.090, joiden tasolla rehevöityminen on todettu. Komission mukaan näitä mittauspaikkoja vastaavat vedenottoalueet on näin ollen myös määriteltävä pilaantumisalttiiksi vyöhykkeiksi.

48 Viidenneksi komissio toteaa Baleaarien itsehallintoalueen osalta, että Espanjan kuningaskunnan vastineeseen sisältyvistä tiedoista ilmenee, ettei viittä ensimmäisessä kanneperusteessa tarkoitetuista yhdeksästä mittauspaikasta vastaavaa vedenottoaluetta ole tarpeen määritellä pilaantumiselle alttiiksi vyöhykkeiksi.

49 Jäljellä olevista neljästä mittauspaikasta eli mittauspaikoista 1801M1T 1, ES 53M0137, ES 53M1123 ja ES 53M1205 komissio katsoo, että Espanjan kuningaskunta on myöntänyt, että ensimmäinen kanneperuste on niiden osalta perusteltu.

50 Kuudenneksi komissio toteaa ensimmäisessä kanneperusteessa tarkoitetuista neljästä mittauspaikasta kolmesta Madridin itsehallintoalueen osalta, että Espanjan kuningaskunta on esittänyt riittävät todisteet sen osoittamiseksi, että todettu pilaantuminen ei johdu maataloudesta peräisin olevista nitraateista tai että nykyiset pilaantumisalttiit vyöhykkeet kattavat kaikki merkitykselliset vedenottoalueet.

51 Kyseisessä yhteisössä jäljellä olevan mittauspaikan eli mittauspaikan TA 53306008 osalta komissio katsoo, että Espanjan kuningaskunnan väitettä, jonka mukaan maatalouden aiheuttama paine tämän mittauspaikan kohteena oleviin vesiin on vähentynyt huomattavasti ja että se on saavuttanut 17 prosentin enimmäismäärän vuonna 2021, ei voida hyväksyä. Kyseinen mittauspaikka oli rehevöitynyt sekä ajanjaksolla 2012–2015 että ajanjaksolla 2016–2019, eikä 17 prosentin myötävaikutusta pilaantumiseen voida missään tapauksessa pitää vähäisenä, vaikka se onkin rajallinen.

52 Seitsemänneksi komissio myöntää mittauspaikkojen JU210, JU209 ja JU202 osalta, jotka ovat Valencian itsehallintoalueella, että jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen on korjattu tämän itsehallintoalueen hallituksen 10.6.2022 antamalla asetuksella, mutta toteaa, että kyseiset pilaantumisalttiit vyöhykkeet on määritelty perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättymisen jälkeen.

53 Espanjan kuningaskunta väittää vastauskirjelmässään Extremaduran itsehallintoalueella olevan 12 mittauspaikan osalta, että koska tässä vaiheessa ei ole tietoja, jotka osoittavat maataloudesta peräisin olevien nitraattien merkittävän myötävaikutuksen pilaantumiseen, komission pitää

hyväksyä, ettei näitä mittauspaikkoja vastaavia vedenottovyöhykkeitä määritellä pilaantumisalttiiksi vyöhykkeiksi sen kannan mukaisesti, jonka se on omaksunut Kanariansaarten itsehallintoalueen osalta.

54 Espanjan kuningaskunnan mukaan sama pätee Galician itsehallintoalueeseen niiden kannekirjelmässä tarkoitettujen kahden mittauspaikan osalta, joita varten komissio pysytti ensimmäisen kanneperusteensa vastauskirjelmässään.

55 Mitä tulee tämän toimielimen vastauskirjelmässään mainitsemiin 15 lisäkohtaan, jotka koskevat tätä itsehallintoaluetta, komission kanta ei ole selvä eivätkä nitraattiarvot ole missään vaiheessa ylittäneet 25 mg/l. Näitä mittauspaikkoja ei joka tapauksessa ole mainittu kannekirjelmän vaatimuksissa. Näin ollen niiden osalta ei ole syytä todeta jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä.

56 Espanjan kuningaskunta väittää Baleaarien itsehallintoalueen osalta, että tämä itsehallintoalue antoi ja julkaisi 27.3.2023 asetuksen pilaantumisalttiiden vyöhykkeiden, mukaan lukien komission vastauskirjelmässä tarkoitettua neljää mittauspaikkaa vastaavat vedenottoalueet, määrittelystä.

57 Madridin itsehallintoalueen osalta Espanjan kuningaskunta muistuttaa, että kyseinen toimielin katsoi direktiivin 91/676 nojalla pyydetystä poikkeuksesta annetussa viimeaikaisessa päätöksessä eli Alankomaiden pyytämän poikkeuksen myöntämisestä 30.9.2022 annetussa komission täytäntöönpanopäätöksessä (EU) 2022/2069 (EUVL 2022, L 277, s. 195), että ”[ollakseen merkittävä] maatalouden osuu[den] ravinteiden aiheuttamasta pilaantumisesta on [oltava – –] yli 19 prosenttia kokonaisravinnekuormituksesta”. Tämän tuomion 51 kohdassa tarkoitetun kaltaista 17 prosentin myötävaikutusta pilaantumiseen ei siis voida pitää ”merkittävänä”.

– *Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta*

– Mittauspaikat, joita komissio ei ole enää ottanut huomioon vastauskirjelmässään

58 Komission vastauskirjelmästä ilmenee, että se myöntää Espanjan kuningaskunnan vastineessaan esittämien seikkojen perusteella, ettei ole syytä määritellä pilaantumisalttiiksi vyöhykkeiksi vedenottoalueita, jotka vastaavat 62:ta kannekirjelmässä tarkoitetuista 84 mittauspaikasta, mukaan lukien kaikki Kastilia ja Leónin itsehallintoalueella ja Kanariansaarten itsehallintoalueella olevat mittauspaikat, ja ettei se enää vaadi jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisen toteamista tällä perusteella.

59 Näin ollen ensimmäinen väite on hylättävä siltä osin kuin komissio moittii siinä Espanjan kuningaskuntaa siitä, että tämä ei ole määritellyt pilaantumisalttiiksi vyöhykkeiksi näitä 62 mittauspaikkaa vastaavia vedenottoalueita.

– Ylimääräiset mittauspaikat, joita ei ole mainittu kannekirjelmässä

60 Vastauskirjelmänsä perusteluissa komissio on väittänyt, että vedenottoalueet, jotka vastaavat 15:tä Galician itsehallintoalueen alaisuuteen kuuluvasta mittauspaikasta ja joita ei ole mainittu sen kannekirjelmän vaatimuksissa, olisi pitänyt määritellä pilaantumisalttiiksi vyöhykkeiksi.

61 Tältä osin on todettava, että unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 127 artiklan 1 kohdasta ilmenee, että asian käsittelyn kuluessa ei saa vedota uuteen perusteeseen, ellei se perustu kirjallisen käsittelyn aikana esille tulleisiin tosiseikkoihin tai oikeudellisiin seikkoihin. Komissio ei ole kuitenkaan väittänyt eikä osoittanut, että tällä viimeksi mainitulla poikkeuksella voitaisiin perustella oikeudenkäynnin kohteen laajentaminen.

62 Ensimmäinen väite on näin ollen jätettävä tutkimatta siltä osin kuin se koskee näitä 15 ylimääräistä mittauspaikkaa.

– Muut mittauspaikat

63 Kannekirjelmässä tarkoitetuista jäljellä olevista 22 mittauspaikasta on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevassa menettelyssä komission on näytettävä toteen väitteensä jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisestä ja esitettävä unionin tuomioistuimelle tarvittavat tiedot, jotta tämä voi tarkistaa, onko jäsenyysvelvoitteita jätetty noudattamatta, eikä komissio voi tällöin nojautua minkäänlaisiin olettamiin. Vasta sitten, kun komissio on esittänyt riittävästi näyttöä väitetyn jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisen osoittamiseksi, jäsenvaltion tehtävänä on kiistää esitetyt seikat ja niistä aiheutuvat seuraukset perustellusti ja yksityiskohtaisesti (ks. vastaavasti tuomio 24.6.2021, komissio v. Espanja (Doñanan maaseutuympäristön huononeminen), C-559/19, EU:C:2021:512, 46 ja 47 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

64 Direktiivin 91/676 3 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on kahden vuoden kuluessa tämän direktiivin tiedoksi antamisesta nimettävä pilaantumisalttiiksi vyöhykkeiksi kaikki alueensa tunnetut maa-alueet, joilta vesi valuu kyseisen 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin ”pilaantuneisiin vesiin” tai ”sellaisiin vesiin, jotka voivat pilaantua” ja jotka aiheuttavat pilaantumista.

65 Direktiivin 91/676 3 artiklan 1 kohdan mukaan kyseisessä säännöksessä tarkoitetut ”pilaantuneet vedet” tai ”sellaiset vedet, jotka voivat pilaantua” määritellään liitteessä I vahvistettujen perusteiden mukaan. Mainitun direktiivin 3 artiklan 1 kohdasta ja liitteestä I yhdessä luettuina seuraa, että jäsenvaltioiden on määriteltävä ”pilaantuneiksi vesiksi” tai ”sellaisiksi vesiksi, jotka voivat pilaantua” kaikki makeat pintavedet ja pohjavedet, jotka sisältävät tai ovat vaarassa sisältää kyseisessä liitteessä tarkoitettuja pitoisuuksia suuremman nitraattipitoisuuden, sekä vedet, jotka ovat rehevöityneet tai ovat vaarassa rehevöityä.

66 Kuten unionin tuomioistuin on tältä osin jo todennut, jotta vesien katsottaisiin olevan direktiivin 91/676 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla ”pilaantuneita” ja jotta ne olisi nimettävä kyseisen direktiivin 3 artiklan 2 kohdan mukaisesti pilaantumisalttiiksi vyöhykkeiksi, ei ole välttämätöntä, että tämän pilaantumisen pitäisi johtua yksinomaan maatalousperäisistä typpiyhdisteistä. Riittää, että ne myötävaikuttavat siihen merkittävästi (tuomio 23.4.2015, komissio v. Kreikka, C-149/14, EU:C:2015:264, 36 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

67 Direktiivin 91/676 3 artiklan 4 kohdassa velvoitetaan jäsenvaltiot yhtäältä tarkastelemaan uudelleen ja tarvittaessa muuttamaan tai täydentämään silloin, kun se on aiheellista ja vähintään joka neljäs vuosi tämän direktiivin 3 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua luetteloa pilaantumisalttiista vyöhykkeistä, joilta vesi valuu 3 artiklan 1 kohdan mukaisesti määriteltyihin vesiin ja jotka aiheuttavat nitraateista aiheutuvaa pilaantumista, jotta voidaan ottaa huomioon muutokset ja tekijät, joita ei voitu ennustaa edellisen määrittelyn aikana, ja toisaalta ilmoittamaan komissiolle kaikista luetteloon tehdyistä muutoksista tai lisäyksistä kuuden kuukauden kuluessa.

68 Nyt käsiteltävässä asiassa on niin, että vaikka direktiivin 91/676 3 artiklan 4 kohdassa, jossa ainoastaan velvoitetaan jäsenvaltiot täyttämään siinä säädetyt velvoitteet ”silloin, kun se on aiheellista” ja vähintään joka neljäs vuosi, ei täsmennetä, milloin ja missä olosuhteissa tällainen uudelleentarkastelu on tehtävä, on todettava, että Espanjan kuningaskunta ei kiistä komission väitettä, jonka mukaan tämä jäsenvaltio on velvollinen täyttämään tässä säännöksessä säädetyt velvoitteet kanteessa tarkoitettuja mittauspaikkoja vastaavien vedenottoalueiden osalta, koska Espanjan viranomaisten direktiivin 91/676 yhteydessä toimittamissa raporteissa näistä mittauspaikoista otetut vedet on ilmoitettu pilaantuneiksi tai rehevöityneiksi, koska mainituista mittauspaikoista peräisin olevat näytteet ovat osoittaneet joko sen, että näillä vedenottoalueilla olevissa makeissa pintavesissä ja pohjavesissä on kyseisen direktiivin liitteessä I säädettyä suurempi nitraattipitoisuus tai että vesi on rehevöitynyt tai vaarassa rehevöityä lyhyen ajan kuluessa.

69 Espanjan kuningaskunta ei kiistä myöskään sitä, että jäljellä olevista 22 mittauspaikasta otetut vedet olivat näin ollen nitraattien pilaamia tai rehevöittämiä.

70 Kuten tämän tuomion 66 kohdassa on muistutettu, tiettyä mittauspaikkaa vastaava vedenottoalue on kuitenkin osoitettava pilaantumisalttiiksi vyöhykkeeksi vain, jos tässä mittauksessa todetut maataloudesta peräisin olevat typpiyhdisteet vaikuttavat merkittävästi nitraattien aiheuttamaan pilaantumiseen. Tämän tuomion 63 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaisesti on niin, että koska Espanjan kuningaskunta kiistää asian olevan näin, komission tehtävänä on osoittaa näiden mittauspaikkojen osalta, että on kyse tällaisesta merkittävästä vaikutuksesta tällaiseen pilaantumiseen, tai ainakin esittää lisänäyttöä, jonka perusteella tällainen toteamus voidaan tehdä.

71 Extremaduran itsehallintoalueella ja Galician itsehallintoalueella olevien jäljelle jäävien 22 mittauspaikan osalta komissio ei ole osoittanut, että maataloudesta peräisin olevat typpiyhdisteet aiheuttavat merkittävästi nitraattien aiheuttamaa pilaantumista, jota on todettu esiintyvän näissä mittauspaikoissa, eikä esittänyt todisteita, jotka voivat näyttää toteen tällaisen seurauksen, jonka Espanjan kuningaskunta kiistää. Komissio nimittäin tyytyi lähinnä väittämään, ettei Espanjan kuningaskunta ollut antanut riittäviä selityksiä näistä mittauspaikoista.

72 Näin ollen ensimmäinen kanneperuste on hylättävä siltä osin kuin siinä moititaan Espanjan kuningaskuntaa siitä, että se ei ole noudattanut direktiivin 91/676 3 artiklan 4 kohdan mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole määritellyt pilaantumisalttiiksi vyöhykkeiksi näitä 14 mittauspaikkaa vastaavia vedenottoalueita.

73 Mittauspaikoista 1801M1T 1, ES 53M0137, ES 53M1123 ja ES 53M1205, jotka kuuluvat Baleaarien itsehallintoalueelle, on todettava, että Espanjan kuningaskunta tyytyy vastineessaan toteamaan, että pilaantumisalttiiden vyöhykkeiden määrittelyn tarkastelu on parhaillaan käynnissä ja että ehdotus asetukseksi pilaantumisalttiiden vyöhykkeiden määrittelemisestä on pitkälle edennyt.

74 Vaikka Espanjan kuningaskunta toteaa vastauskirjelmässään, että Baleaarien itsehallintoalue on 27.3.2023 antanut ja julkaissut asetuksen pilaantumisalttiiden vyöhykkeiden, mukaan lukien näitä neljää mittauspaikkaa vastaavat vedenottoalueet, määrittelystä, on todettava, että sen lisäksi, että tämä seikka vahvistaa, että kyseessä olevat vyöhykkeet oli tosiasiallisesti määriteltävä pilaantumisalttiiksi vyöhykkeiksi, se on tullut ilmi perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättymisen jälkeen.

75 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että arvioitaessa sitä, onko jäsenvaltio jättänyt noudattamatta jäsenyysvelvoitteitaan, on otettava huomioon jäsenvaltion tilanne sellaisena kuin se oli perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättyessä, eikä unionin tuomioistuin voi ottaa huomioon tämän jälkeen tapahtuneita muutoksia (tuomio 28.4.2022, komissio v. Bulgaria (Meristrategioiden päivittäminen), C-510/20, EU:C:2022:324, 39 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

76 Tästä seuraa, että ensimmäinen kanneperuste on hyväksyttävä siltä osin kuin komissio moittii siinä Espanjan kuningaskuntaa siitä, että se ei ole noudattanut direktiivin 91/676 3 artiklan 4 kohdan mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole määritellyt pilaantumisalttiiksi vyöhykkeiksi vedenottoalueita, jotka vastaavat tämän tuomion 73 kohdassa tarkoitettuja neljää mittauspaikkaa.

77 Samat toteamukset pätevät Valencian itsehallintoalueella oleviin mittauspaikkoihin JU210, JU209 ja JU202. Espanjan kuningaskunta nimittäin tyytyy tältä osin toteamaan, että näitä mittauspaikkoja vastaavat vedenottoalueet on määritelty pilaantumisalttiiksi vyöhykkeiksi kyseisen itsehallintoalueen hallituksen 10.6.2022 antamassa asetuksessa eli perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättymisen jälkeen.

78 Lopuksi Espanjan kuningaskunta väittää Madridin itsehallintoalueella olevan mittauspaikan TA 53306008 osalta lähinnä, että maataloudesta peräisin olevien typpiyhdisteiden osuus pilaantumisesta on pienentynyt huomattavasti ja se on ollut enintään 17 prosenttia vuonna 2021. Kuten komissio on vastauskirjelmässään todennut, unionin tuomioistuin on jo katsonut 22.9.2005 antamassaan tuomiossa komissio v. Belgia (C-221/03, EU:C:2005:573, 86 ja 87 kohta), että tällainen 17 prosentin suuruinen maksu on tämän tuomion 66 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitetulla tavalla huomattava.

79 Espanjan kuningaskunnan vastauskirjelmässään esittämästä väitteestä, jonka mukaan komissio on direktiivin 91/676 nojalla pyydettyä poikkeusta koskevassa viimeaikaisessa päätöksessä katsonut, että ollakseen merkittävä, maataloudesta peräisin olevien typpiyhdisteiden pilaantumisen aiheuttamisen pitäisi ylittää 19 prosenttia pilaantumisesta, on riittävää todeta, että tällainen komission arviointi ei joka tapauksessa voi sitoa unionin tuomioistuinta silloin, kun sen on itse arvioitava tällaisen pilaantumisen aiheuttamisen merkittävyyttä.

80 Edellä esitetyn perusteella on todettava, että ensimmäinen kanneperuste on perusteltu siltä osin kuin komissio moittii Espanjan kuningaskuntaa siitä, ettei se ole noudattanut direktiivin 91/676 3 artiklan 4 kohdan mukaisia velvoitteitaan, koska tämä jäsenvaltio ei ole määritellyt pilaantumisalttiiksi vyöhykkeiksi mittauspaikkoja 1801M1T 1, ES 53M0137, ES 53M1123 ja ES 53M1205 vastaavia vedenottovyöhykkeitä Baleaarien itsehallintoalueella, mittauspaikkoja JU210, JU209 ja JU202 Valencian itsehallintoalueella ja mittauspaikkaa TA 53306008 Madridin itsehallintoalueella.

Direktiivin 91/676 5 artiklan 4 kohdan rikkomista koskeva toinen kanneperuste

81 Komissio vaatii toisella kanneperusteellaan unionin tuomioistuinta toteamaan, että Espanjan kuningaskunta ei ole noudattanut direktiivin 91/676 5 artiklan 4 kohdan, luettuna yhdessä kyseisen direktiivin liitteiden II ja III kanssa, mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole säätänyt tiettyjen itsehallintoalueiden toimintaohjelmissa kaikista tarvittavista pakollisista toimenpiteistä.

82 Tämä kanneperuste jakautuu kolmeen osaan, joista ensimmäinen koskee Aragonian, Kastilia-La Manchan ja Kastilia ja Leónin itsehallintoalueiden toimintaohjelmia, toinen Extremaduran itsehallintoalueen toimintaohjelmaa ja kolmas Madridin itsehallintoalueen toimintaohjelmaa.

Kanneperusteen ensimmäinen osa, joka koskee Aragonian, Kastilia-La Manchan ja Kastilia ja Leónin itsehallintoalueiden toimintaohjelmia

– *Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat*

83 Aragonian, Kastilia-La Manchan ja Kastilia ja Leónin itsehallintoalueiden osalta komissio väittää kannekirjelmässään, että näiden itsehallintoalueiden toimintaohjelmat eivät sisällä tarvittavia pakollisia toimenpiteitä direktiivin 91/676 liitteessä II olevan A kohdan 2 alakohdassa tarkoitettujen lannoitteiden käyttöä maahan jyrkillä rinteillä koskevien edellytysten osalta. näihin toimintaohjelmiin sisältyvät toimenpiteet eivät ole yhtä ankaria kuin suositukset, jotka sisältyvät vuonna 2011 julkaistuun tutkimukseen, jonka otsikko on ”Recommendations for establishing Action Programmes under Directive 91/676/EEC concerning the protection of waters against pollution caused by nitrates from agricultural sources” (Suositukset toimintaohjelmien toteuttamisesta direktiivin 91/676/ETY mukaisesti vesistöjen suojelemiseksi maataloudesta peräisin olevien nitraattien aiheuttamalta pilaantumiselta, jäljempänä tieteellinen tutkimus).

84 Tieteellisessä tutkimuksessa suositellaan seuraavaa lannoitteiden käytössä maahan jyrkillä rinteillä:

– yhdistetään lannoitteiden ja karjanlannan käyttö maahan yli 2 prosentin rinteillä varotoimenpiteisiin, joita ovat muun muassa suora sekoittaminen (maanpinnan muotoinen viljely), injektio, pysyvä viljely, terassit, leveät lannoittamattomat suojakaistat jne.

– kielletään karjanlannan ja N- ja P-lannoitteiden [typpiä tai fosforia sisältävien lannoitteiden] levittäminen maan pinnalle kesannoidulle maalle, jonka kaltevuus on yli 8 prosenttia ja erityisesti, jos rinne on yli 100 metriä pitkä

– kielletään karjanlannan ja N- ja P-lannoitteiden levittäminen maanpinnalle ja pinnan alle (injektio, sekoittaminen) kaikkeen maahan, jonka kaltevuus on yli 15 prosenttia ja erityisesti kun rinne on yli 100 metriä pitkä (lannoitteiden ja karjanlannan levittämisen kielto).

85 Tältä osin komissio, joka myöntää, että kyseisellä tutkimuksella ei ole sitovaa oikeudellista arvoa eikä se ole ainoa pätevä tieteellinen arviointiperuste sen arvioimiseksi, ovatko jäsenvaltiot varmistaneet direktiivin 91/676 asianmukaisen täytäntöönpanon oikeusjärjestyksissään, muistuttaa, että tämän direktiivin 5 artiklan 3 kohdan mukaan toimintaohjelmissa on otettava huomioon ”käytettävissä olevat tieteelliset ja tekniset tiedot”. Tieteellinen tutkimus on kuitenkin osa näitä tietoja, eikä Espanjan kuningaskunta ole toimittanut muita tieteellisiä tietoja perustellakseen sen, että kyseisessä tutkimuksessa säädettyjä toimenpiteitä lievemmät toimenpiteet riittäisivät mainitussa direktiivissä määriteltyjen tavoitteiden saavuttamiseen.

86 Espanjan kuningaskunta väittää vastineessaan pääasiallisesti, että tieteellistä tutkimusta ei voida pitää direktiivin 91/676 asianmukaisen täytäntöönpanon ainoana arviointiperusteena eikä sitä voida pitää oikeudellisesti sitovana. Se väittää lisäksi, että vaikka tämän direktiivin 11 artiklassa säädetään ainoastaan komission mahdollisuudesta tehdä ehdotuksia mainitun direktiivin

tarkistamiseksi, komissio aikoo, käyttämällä tieteellistä tutkimusta ainoana kriteerinä toimintaohjelmien arvioinnissa, asettaa jäsenvaltioille lisävelvoitteita, jotka itse asiassa edellyttäisivät saman direktiivin muuttamista. Kannekirjelmässä tarkoitetuilla eri alueilla toteutetaan kuitenkin tämän direktiivin vaatimusten mukaisia toimintaohjelmia.

87 Aragonian itsehallintoalueen osalta Espanjan kuningaskunta väittää, että ainoa komission esittämä moite koskee sitä, että kyseisen itsehallintoalueen rinteitä koskevassa toimintaohjelmassa määrätyt toimenpiteet eivät ole yhtä tiukkoja kuin tieteelliseen tutkimukseen sisältyvät toimenpiteet. Komissio ei ole esittänyt mitään seikkaa, jonka perusteella voitaisiin väittää, että tämä toimintaohjelma ei ole direktiivin 91/676 5 artiklan 4 kohdan säännösten mukainen, koska tässä säännöksessä ei vahvisteta erityistä lukua, johon komissio voisi tukeutua.

88 Espanjan kuningaskunnan mukaan samat toteamukset pätevät Kastilia-La Manchan itsehallintoalueeseen. Kyseinen itsehallintoalue on lisäksi muuttanut toimintaohjelmaansa 28.9.2020 annetulla asetuksella, jolla siihen lisättiin säännöksiä typpilannoitteiden käytöstä kaltevilla mailla. Kastilia-La Manchan itsehallintoalue teki nämä muutokset Navarran itsehallintoalueen esittämän toimintaohjelmaluonnoksen perusteella, jonka osalta komissio katsoi perustellussa lausunnossaan, että se oli direktiivin 91/676 5 artiklan 4 kohdasta johtuvien velvoitteiden mukainen. On siis loogisesti katsottava, että Kastilia-La Manchan itsehallintoalueen näin muutettu toimintaohjelma on tämän säännöksen säännösten mukainen.

89 Kastilia ja Leónin itsehallintoalueen osalta Espanjan kuningaskunta väittää, että kuten komissio myöntää kannekirjelmässään, tämän itsehallintoalueen käytännesääntöjen, jotka on hyväksytty 25.6.2020 annetulla asetuksella, 10 §:ssä vahvistetaan lannoitteiden käyttö maahan jyrkillä rinteillä. Tällä itsehallintoalueella on siis noudatettu direktiivin 91/676 5 artiklan 4 kohdassa säädettyjä velvoitteita. Tämä itsehallintoalue on joka tapauksessa toteuttanut 29.4.2022 tehdyllä päätöksellä toimenpiteitä lannoitteiden käyttämiseksi maahan jyrkillä rinteillä noudattaakseen komission suosituksia.

90 Komissio kiistää vastauskirjelmässään Espanjan kuningaskunnan väitteet. Erityisesti se pysyy kannassaan, joka koskee Aragonian itsehallintoaluetta.

91 Väitteestä, jonka mukaan Kastilia-La Manchan itsehallintoalueen toimintaohjelma ja Navarran itsehallintoalueen toimintaohjelma ovat samankaltaisia, komissio täsmentää, että se tutkii kunkin alueellisen toimintaohjelman toimenpiteitä niiden ilmasto- ja maaperäolosuhteiden perusteella.

92 Kastilia ja Leónin itsehallintoalueen osalta komissio lisää, että jos Espanjan kuningaskunta katsoo, että kun otetaan huomioon tämän itsehallintoalueen erityispiirteet, tieteellisessä tutkimuksessa vahvistettuja sääntöjä sallivammat säännöt ovat riittävät välttämään valumisen riskit, kyseisen jäsenvaltion olisi pitänyt toimittaa tieteelliset ja tekniset tiedot, joihin se tältä osin tukeutuu, mitä se ei ole tehnyt. Tämän itsehallintoalueen toimintaohjelman versio, joka perustuu 29.4.2022 annettuun asetukseen ja joka on joka tapauksessa hyväksytty perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päätyttyä, ei edelleenkään vastaa saatavilla olevia tieteellisiä ja teknisiä normeja, koska siinä säädetään mahdollisuudesta käyttää lannoitteita tietyissä olosuhteissa maaperässä, jonka kallistumisaste on yli 15 prosenttia, ilman että olisi toimitettu teknisiä tietoja, jotka oikeuttavat tämän poikkeaman niistä tieteellisistä suosituksista, joihin komissio tukeutui.

93 Espanjan kuningaskunta täsmentää vastauskirjelmässään Aragonian itsehallintoalueen osalta, että 14.12.2022 annettiin päätöslauselma, jolla pyrittiin selventämään tämän itsehallintoalueen toimintaohjelman sisältöä lannoitteiden levitystä maahan jyrkillä rinteillä koskevien edellytysten osalta täsmentämällä tarkasti ja yksityiskohtaisesti toimeenpantavat velvoitteet ja toimenpiteet. Espanjan kuningaskunnan mukaan tämä päätöslauselma on komission suositusten mukainen.

– *Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta*

94 Ensinnäkin on muistutettava, että direktiivin 91/676 5 artiklan 3 kohdan a alakohdassa säädetään, että toimintaohjelmissa on otettava huomioon käytettävissä olevat tieteelliset ja tekniset tiedot. Toimintaohjelmiin on sisällyttävä tietty määrä tämän artiklan 4 kohdassa lueteltuja pakollisia toimenpiteitä. Näin ollen sen selvittämiseksi, onko tietty toimintaohjelma näiden säännösten mukainen, komission on tarpeen ottaa huomioon käytettävissä olevat tieteelliset ja tekniset tiedot. Espanjan kuningaskunta ei kiistä sitä, että tieteellinen tutkimus, johon komissio tässä asiassa tukeutui, on osa käytettävissä olevia tieteellisiä tietoja, jotka komission oli näin ollen otettava huomioon.

95 Toisin kuin Espanjan kuningaskunta väittää, komissio ei ole tieteelliseen tutkimukseen nojautuessaan väittänyt, että se olisi oikeudellisesti sitova, tai asettanut tälle jäsenvaltiolle lisävelvoitteita.

96 Espanjan kuningaskunta saattoi nimittäin esittää muita tieteellisiä tutkimuksia ja asiakirjoja kumotakseen tämän toimielimen väitteet (ks. analogisesti tuomio 21.6.2018, komissio v. Saksa, C-543/16, EU:C:2018:481, 77 kohta). Kuten komissio on perustellusti todennut, Espanjan kuningaskunta ei kuitenkaan ole toimittanut tällaisia tutkimuksia tai asiakirjoja, jotka osoittaisivat, että tieteellisessä tutkimuksessa mainittuja vaatimuksia lievemmät lannoitteiden käyttöä maahan jyrkillä rinteillä koskevat edellytykset olisivat riittävät vähentämään maataloudesta peräisin olevien nitraattien suoraan tai välillisesti aiheuttamaa vesien pilaantumista ja estämään kaikenlaisen uuden tämänkaltaisen pilaantumisen direktiivin 91/676/ETY 1 artiklassa tavoitellun päämäärän mukaisesti.

97 Toiseksi on todettava, että Espanjan kuningaskunta ei kiistä sitä, että toisen kanneperusteen ensimmäisessä osassa tarkoitetuissa itsehallintoalueiden toimintaohjelmissa vahvistetut lannoitteiden käyttöä maahan jyrkillä rinteillä koskevat edellytykset ovat lievempiä kuin tieteellisessä tutkimuksessa vahvistetut edellytykset.

98 Kolmanneksi, vaikka Espanjan kuningaskunta väittää, että Kastilia-La Manchan itsehallintoalueen toteuttamat toimenpiteet perustuivat Navarran itsehallintoalueen toteuttamiin toimenpiteisiin, joita komissio piti tyydyttävinä, kuten sen perustellusta lausunnosta ilmenee, se ei kiistä sitä, että Kastilia-La Manchan itsehallintoalueen toteuttamat toimenpiteet ovat lievempiä kuin tieteellisessä tutkimuksessa edellytetyt toimenpiteet, eikä selitä, miksi näiden lievempien toimenpiteiden olisi katsottava olevan direktiivin 91/676 5 artiklan 4 kohdan vaatimusten mukaisia.

99 Neljänneksi ja viimeiseksi siltä osin kuin Espanjan kuningaskunta vetoaa perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättymisen jälkeen toteutettuihin toimenpiteisiin, jotka koskevat Kastilia ja Leónin ja Aragonian itsehallintoalueita, on riittävää muistuttaa, että tämän tuomion 75 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaan unionin tuomioistuin ei voi ottaa huomioon perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättymisen jälkeen tapahtuneita muutoksia arvioidessaan sitä, onko kyseessä jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen.

100 Tästä seuraa, että toisen kanneperusteen ensimmäinen osa on hyväksyttävä.

Toinen osa, joka koskee Extremaduran itsehallintoalueen toimintaohjelmaa

– *Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat*

101 Komissio katsoo kannekirjelmässään, että Extremaduran itsehallintoalueen toimintaohjelmasta puuttuu kolme seikkaa eli direktiivin 91/676 liitteessä II olevan A kohdan 5 alakohdassa ja liitteessä III olevan 1 kohdan 2 alakohdassa mainitut kiinteän karjanlannan väliaikainen varastointi pelloilla ja tämän direktiivin liitteessä II olevan B kohdan 9 kohdassa ja liitteessä III olevan 1 kohdan 3 alakohdassa ja 2 kohdassa tarkoitetut toimenpiteet sekä mainitun direktiivin liitteessä III olevassa 2 kohdassa tarkoitetut toimenpiteet, jotka koskevat maahan levitettävän karjanlannan vuosittaista enimmäismäärää hehtaaria kohti.

102 Espanjan kuningaskunta väittää vastineessaan, että kyseisellä itsehallintoalueella voimassa oleva lainsäädäntö estää kiinteän karjanlannan väliaikaisen varastoinnin maatiloilla. Tällaisten tilojen olisi myös pidettävä jokaisesta viljelystä ajantasaista rekisteriä, jossa ilmoitetaan erityisesti lannoitteiden levityspäivät, lannoitetyyppi ja levitysmäärä. Joka tapauksessa Extremaduran itsehallintoalue laatisi uuden toimintaohjelman noudattaakseen komission ohjeita.

103 Komissio toteaa vastauskirjelmässään, että Espanjan kuningaskunnan mainitsemat säännöt eivät riitä varmistamaan direktiivin 91/676 5 artiklan 4 kohdan, jossa edellytetään, että kyseiset toimenpiteet sisällytetään pilaantumisalttiita vyöhykkeitä koskevaan toimintaohjelmaan, asianmukaista täytäntöönpanoa.

104 Espanjan kuningaskunta väittää vastauskirjelmässään, että kaikkien maatilojen on noudatettava lannoitteiden käyttörekisteriä ja kiinteän karjanlannan väliaikaista varastointia pellolla koskeviin toimenpiteisiin liittyviä sääntöjä riippumattaniiden sisällyttämisestä Extremaduran itsehallintoalueen toimintaohjelmaan, koska kyse on velvoitteista, jotka on asetettu koko valtion alueella sovellettavassa kuninkaan asetuksessa.

– *Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta*

105 On todettava, että Espanjan kuningaskunta ei kiistä sitä, että Extremaduran itsehallintoalueen toimintaohjelma ei sisällä tämän tuomion 101 kohdassa tarkoitettuja kolmea seikkaa, mikä on vastoin direktiivin 91/676 5 artiklan 4 kohdasta, luettuna yhdessä kyseisen direktiivin liitteiden II ja III kanssa, johtuvia velvoitteita.

106 Lisäksi siltä osin kuin Espanjan kuningaskunta vetoaa lainsäädäntötoimeen, jota ei ollut toteutettu perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättyessä, sen väitteet on hylättävä tämän tuomion 99 kohdassa esitetyistä syistä.

107 Tästä seuraa, että toisen kanneperusteen toinen osa on hyväksyttävä.

Kanneperusteen kolmas osa, joka koskee Madridin itsehallintoalueen toimintaohjelmaa

– *Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat*

108 Madridin itsehallintoalueen osalta komissio moittii Espanjan kuningaskuntaa siitä, että tämän itsehallintoalueen toimintaohjelmassa ei ole selkeitä tietoja toimenpiteistä, jotka koskevat kiinteiden lannoitteiden väliaikaista varastointia maaperään ja joita tarkoitetaan direktiivin 91/676 liitteessä II olevan A kohdan 5 alakohdassa ja liitteessä III olevan 1 kohdan 2 alakohdassa, muun muassa karjanlannan maahan varastoinnin enimmäiskeston osalta.

109 Espanjan kuningaskunta toteaa vastineessaan, että perustellun lausunnon antamisajankohtana valmisteilla ollut toimintaohjelma on tällä hetkellä hyväksymisvaiheessa. Huomioon on otettava myös vesien suojelemisesta maataloudesta peräisin olevien nitraattien aiheuttamalta hajakuormitukselta annettu kuninkaan asetus 47/2022, johon viitataan tämän tuomion 15 kohdassa, ja ehdotus maatalousmaan kestävästä ravitsemuksesta annettavaksi kuninkaan asetukseksi.

110 Komissio toteaa vastauskirjelmässään, että koska mainitun itsehallintoalueen uuden toimintaohjelman laatiminen on vielä kesken, edellistä toimintaohjelmaa sovelletaan edelleen.

111 Espanjan kuningaskunta toteaa vastauskirjelmässään, että pilaantumisalttiilla vyöhykkeillä olevilla tiloilla vuodesta 2020 lähtien tehtäviin vuosittaisiin tarkastuksiin kuuluu lannoitteiden, kiinteän lannan ja lannan varastointitilojen tarkastaminen.

– *Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta*

112 On todettava, että Espanjan kuningaskunta ei kiistä sitä, että se on jättänyt noudattamatta jäsenyysvelvoitteitaan Madridin itsehallintoalueen osalta.

113 Lisäksi siltä osin kuin Espanjan kuningaskunta vetoaa lainsäädäntötoimeen, joka on toteutettu perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättymisen jälkeen, sen väitteet on hylättävä tämän tuomion 99 kohdassa esitetyistä syistä.

114 Tästä seuraa, että toisen kanneperusteen kolmas osa ja näin ollen tämä väite kokonaisuudessaan on hyväksyttävä.

115 Edellä esitetyn perusteella on todettava, että Espanjan kuningaskunta ei ole noudattanut direktiivin 91/676 5 artiklan 4 kohdan, luettuna yhdessä sen liitteiden II ja III kanssa, mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole säätänyt kaikista tarpeellisista pakollisista toimenpiteistä Aragonian, Kastilia-La Manchan, Kastilia ja Leónin ja Extremaduran itsehallintoalueiden sekä Madridin itsehallintoalueen toimintaohjelmissa.

Kolmas kanneperuste, joka koskee direktiivin 91/676 5 artiklan 5 kohdan rikkomista

116 Kolmannella kanneperusteellaan, joka jakautuu kahteen osaan, komissio vaatii olennaisin osin unionin tuomioistuinta toteamaan, että Espanjan kuningaskunta ei ole noudattanut direktiivin 91/676 5 artiklan 5 kohdan mukaisia velvoitteitaan, kun se ei ole toteuttanut nitraattien aiheuttaman pilaantumisen osalta vaadittavia lisätoimenpiteitä tai vahvistettuja toimia. Se väittää,

että tämän säännöksen nojalla jäsenvaltioiden on toteutettava toimintaohjelmissaan kaikki tarpeellisiksi katsomansa lisätoimenpiteet tai vahvistetut toimet, jos tämän direktiivin 5 artiklan 4 kohdassa tarkoitetut toimenpiteet eivät ole riittäviä maataloudesta peräisin olevien nitraattien aiheuttaman pilaantumisen vähentämiseksi ja estämiseksi.

Ensimmäinen osa, joka koskee Aragonian, Kastilia-La Manchan, Kastilia ja Leónin ja Murcian alueen itsehallintoalueita

– *Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat*

117 Tämän kanneperusteen ensimmäisessä osassa komissio moittii olennaisin osin Espanjan kuningaskuntaa siitä, että se ei ole noudattanut direktiivin 91/676 5 artiklan 5 kohdan mukaisia velvoitteitaan, kun se ei ole toteuttanut Aragonian, Kastilia-La Manchan, Kastilia ja Leónin ja Murcian alueen itsehallintoalueilla nitraattien aiheuttamaa pilaantumista koskevia vaadittuja lisätoimenpiteitä tai tehostettuja toimia.

118 Komissio katsoo, että Espanjan viranomaisten vuosien 2016–2019 kertomuksessa toimittamat tiedot osoittavat, että kyseessä olevilla neljällä itsehallintoalueella vesien laatu ei ole parantunut edelliseen kauteen verrattuna, mikä osoittaa, että direktiivin 91/676 5 artiklan 4 kohdan nojalla toteutetut toimenpiteet eivät ole olleet riittäviä takaamaan tämän direktiivin 1 artiklassa vahvistettujen tavoitteiden toteuttamista.

119 Aragonian itsehallintoalueen osalta vuosien 2016–2019 kertomuksesta ilmenee myös, että ensiksi 56,3 prosentissa pohjaveden mittauspaikoista nitraattiarvot ylittivät 40 mg/l ja 39,1 prosentissa näistä paikoista nämä arvot ylittivät 50 mg/l. Vuosien 2012–2015 kertomuksessa niiden mittauspaikkojen osuus, joissa nitraattiarvot olivat yli 40 mg/l, oli kuitenkin 54,3 %, kun taas niiden mittauspaikkojen osuus, joissa arvot olivat yli 50 mg/l, oli 42,3 %. Toiseksi 67,4 prosentissa pohjaveden mittauspaikoista, joissa nitraattiarvot ovat yli 40 mg/l, havaittiin vakaa tai kasvava suuntaus. Kolmanneksi tilanne on sama 53,8 prosentissa pohjaveden mittauspaikoista, joiden arvot ovat yli 50 mg/l.

120 Pintavesien osalta niiden mittauspaikkojen prosenttiosuus, joiden nitraattiarvot ylittävät 40 mg/l, nousi 7,7 prosentista 8 prosenttiin ajanjaksosta toiseen, ja niiden mittauspaikkojen prosenttiosuus, joissa nitraattiarvot ylittävät 50 mg:n/l, nousi 0 prosentista 4 prosenttiin. Kaikki mittauspaikat, joissa nitraattiarvot ovat yli 50 mg/l, osoittavat nousevaa tai vakaata suuntausta.

121 Rehevöitymisen osalta Aragonian itsehallintoalueella oli ajanjaksolla 2012–2015 pilaantumisalttiilla vyöhykkeillä käytössä vain kaksi mittauspaikkaa, joista toinen osoitti rehevöitymistä. Ajanjaksolla 2016–2019 rehevöitymistilaa valvovien mittauspaikkojen määrä nousi kahdeksaan, joista kaksi osoittaa pilaantumista.

122 Yhteenvetona voidaan todeta, että pohjavesitiedot eivät osoita veden laadun parantuneen, pintavesitiedot osoittavat veden laadun heikentyneen ja rehevöitymistä osoittavien mittauspaikkojen vähäinen määrä pilaantumisalttiilla vyöhykkeillä vaikeuttaa rehevöitymistilan kehityksen arviointia.

123 Vaikka komissio myöntää, että Aragonian itsehallintoalueen toteuttamat toimenpiteet ovat askel oikeaan suuntaan, se katsoo, että kun otetaan huomioon vesien pilaantumisen taso ja se, että näiden toimenpiteiden riittävyyttä tukevia tutkimuksia ei ole, Espanjan kuningaskunta ei edelleenkään noudata direktiivin 91/676 5 artiklan 5 kohdasta johtuvia velvoitteitaan tämän itsehallintoalueen osalta.

124 Kastilia-La Manchan itsehallintoalueella pohjaveden mittauspaikkojen osuus pilaantumisalttiilla vyöhykkeillä, joiden nitraattipitoisuus on yli 50 mg/l, laski 32 prosentista vuosien 2012–2015 kertomuksessa 26,3 prosenttiin vuosien 2016–2019 kertomuksessa. Kuitenkin 57,8 prosentissa mittauspaikoista, joissa on todettu pohjaveden pilaantumista viimeksi mainittuna ajanjaksona, suuntaus oli vakaa tai kasvava. Lisäksi pintavesien mittauspaikkojen prosenttiosuus pilaantumisalttiilla vyöhykkeillä, jotka ovat rehevöityneet, on kasvanut vuosien 2012–2015 kertomuksen 35,9 prosentista 60 prosenttiin vuosien 2016–2019 kertomuksessa. Espanjan viranomaiset ovat sitä paitsi myöntäneet veden laadun huononemisen tämän itsehallintoalueen osalta.

125 Kun otetaan huomioon vesien pilaantumisen taso ja toteutettujen toimenpiteiden riittävyyttä tukevien tutkimusten ja teknisten tietojen puuttuminen, Espanjan kuningaskunta ei edelleenkään noudata direktiivin 91/676 5 artiklan 5 kohdasta johtuvia velvoitteita kyseisen itsehallintoalueen osalta.

126 Kastilia ja Leónin itsehallintoalueen osalta Espanjan viranomaisten vuosien 2016–2019 kertomuksessa toimittamat tiedot osoittavat selvästi, että tilanne pilaantumisalttiilla vyöhykkeillä ei ole parantunut. Näin ollen näillä alueilla niiden pohjaveden mittauspaikkojen prosenttiosuus, joissa nitraattipitoisuus on yli 50 mg/l, on noussut 37,2 prosentista 43 prosenttiin. Lisäksi yli puolessa mittauspaikoista, joissa nitraattipitoisuudet ovat yli 50 mg/l, osoitti vakaata tai kasvavaa suuntausta edelliseen ajanjaksoon verrattuna.

127 Espanjan viranomaisten toteuttamat toimenpiteet eivät ole riittäviä sen jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisen lopettamiseksi, josta Espanjan kuningaskuntaa moititaan.

128 Murcian alueen itsehallintoalueen osalta Espanjan viranomaisten vuosien 2016–2019 kertomuksessa toimittamat tiedot eivät osoita, että tilanne pilaantumisalttiilla vyöhykkeillä on parantunut vuosien 2012–2015 kertomuksen tietoihin nähden. Vaikka niiden pohjavesien mittauspaikkojen prosenttiosuus, joissa nitraattiarvot ovat yli 50 mg/l näillä alueilla, laski 62,5 prosentista 57,4 prosenttiin, niiden pintavesien mittauspaikkojen prosenttiosuus, joissa nitraattiarvot ylittivät 50 mg/l pilaantumisalttiilla vyöhykkeillä, nousi 10 prosentista 15,6 prosenttiin.

129 Komissio myöntää, että mainittu itsehallintoalue on hyväksynyt useita lisätoimenpiteitä. Nämä toimenpiteet eivät kuitenkaan riitä direktiivin 91/676 tavoitteiden saavuttamiseen, kuten myös anoxia-kriisin tapahtumien laajuus ja vakavuus osoittavat vuoden 2019 ajalta ja kesän 2021 lopulta.

130 Espanjan kuningaskunta kiistää vastineessaan komission argumentoinnin ja väittää, että direktiivin 91/676 5 artiklan 5 kohdassa asetettu velvollisuus ei ole tietyn tuloksen saavuttamista koskeva velvollisuus. Kyse on päinvastoin velvollisuudesta toteuttaa toimenpiteitä tämän direktiivin 1 artiklassa mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Aragonian,

Kastilia-La Manchan, Kastilia ja Leónin ja Murcian alueen itsehallintoalueilla on kuitenkin toteutettu lisätoimenpiteitä ja vahvistettuja toimia mainitun direktiivin 1 artiklassa mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

131 Lisäksi direktiivin 91/676 5 artiklan 5 kohdassa edellytetään, että jäsenvaltiot toteuttavat ”tarpeellisina pitämiään” toimenpiteitä tämän direktiivin 1 artiklassa määriteltyjen tavoitteiden saavuttamiseksi. Tämä tarkoittaa, että voimassa olevien toimenpiteiden tuloksia on voitu tutkia etukäteen, jotta uusia toimenpiteitä voidaan toteuttaa ”toimintaohjelmien toteuttamisen pohjalta”, kuten mainitun direktiivin 5 artiklan 5 kohdassa säädetään. Tämä edellyttäisi kuitenkin välttämättä ja väistämättä tietyn ajan kulumista. Kuten saman direktiivin johdanto-osan 13. perustelukappaleessa todetaan, ei ole poissuljettua, että voi kulua useita vuosia, ennen kuin suojelutoimenpiteet johtavat vesien laadun paranemiseen.

132 Lisäksi direktiivin 91/676 5 artiklan 7 kohdasta ilmenee, että jäsenvaltioiden on vähintään joka neljäs vuosi tarkasteltava uudelleen toimintaohjelmiaan ja tarvittaessa muutettava niitä, mukaan lukien kaikki tämän direktiivin 5 artiklan 5 kohdan mukaisesti toteutetut lisätoimenpiteet. Samoin direktiivin 10 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on annettava komissiolle joka neljäs vuosi mainitun direktiivin liitteessä V tarkoitetut tiedot sisältävä kertomus, jossa käsitellään muun muassa saman direktiivin 5 artiklan 5 kohdan nojalla toteutettuja lisätoimenpiteitä tai vahvistettuja toimia. Jäsenvaltioiden on kyseisessä kertomuksessa ilmoitettava ne arvioidut ajanjaksot, joiden kuluessa ne odottavat direktiivin 91/676 3 artiklan 1 kohdan mukaisesti määriteltyjen vesien reagoivan toimintaohjelmassa säädettyihin toimenpiteisiin, ja toisaalta näiden arvioiden epävarmuusaste. Olisi siis virheellistä väittää, kuten komissio tekee, että mainitun direktiivin 5 artiklan 5 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä tai toimia ei olisi toteutettu.

133 Lisätoimenpiteiden tai vahvistettujen toimien toteuttaminen toimintaohjelmien yhteydessä on vain yksi niistä mahdollisista toimista, joihin toimivaltaiset viranomaiset voivat ryhtyä saavuttaakseen direktiivissä 91/676 määritellyt tavoitteet.

134 Aragonian itsehallintoalueen osalta on ristiriitaista moittia Espanjan viranomaisia siitä, etteivät ne ole toteuttaneet lisätoimenpiteitä, kun myönnetään, että niiden pohjavesien mittauspaikkojen osuus, joiden nitraattiarvot ovat yli 50 mg/l, on laskenut. Ei myöskään voida hyväksyä sitä, että lisätoimenpiteiden tai vahvistettujen toimien tarpeellisuuden osoittamiseksi vedotaan mittauspaikkoihin, joissa on todettu alle 50 mg/l nitraattiarvoja, kuten komissio tekee. Näin ollen veden laatu on todellakin parantunut tällä itsehallintoalueella.

135 Lisäksi komissio myöntää, että toinen kahdesta Aragonian itsehallintoalueen tätä koskevasta säädöksestä auttaa välttämään saastumisen lisääntymisen nopeutumista ja että toinen rajoittaa uusien tilojen perustamista ja voi vaikuttaa myönteisesti typpipitoisuuden vähentämiseen.

136 Kastilia-La Manchan itsehallintoalueen osalta on todettava, että se vahvistaa parhaillaan valvontamekanismejaan direktiivissä 91/676 määriteltyjen tavoitteiden saavuttamiseksi. Kyseisen itsehallintoalueen toimintaohjelmiin sisältyvien toimenpiteiden vahvistamiseen olisi ryhdyttävä vain, jos on näyttöä siitä, että nämä toimenpiteet eivät riitä vähentämään pilaantumista.

137 Kastilia ja Leónin itsehallintoalueen osalta Espanjan kuningaskunta väittää, että tarvittavat toimenpiteet on toteutettu kyseisen itsehallintoalueen vuonna 2018 antamalla asetuksella, jossa määritellään ympäristön vähimmäisvaatimukset sen alueella olevien karjankasvatustoimien tai

-laitosten harjoittamiselle. Kyseinen itsehallintoalue on joka tapauksessa hyväksynyt vuonna 2022 uuden toimintaohjelman, johon sisältyy uusia toimenpiteitä maataloudesta peräisin olevien nitraattien aiheuttaman vesien pilaantumisen ehkäisemiseksi ja tarvittaessa vähentämiseksi.

138 Murcian alueen itsehallintoalueen osalta Espanjan kuningaskunta väittää, että vuoden 2019 ja kesän 2021 lopun anoxia-kriisin tapahtumat, joihin komissio viittaa kannekirjelmässään, ovat myöhempiä eivätkä liity jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevan menettelyn hallinnollisessa vaiheessa esitettyihin moitteisiin. Komissio ei siis voi perustaa väitettään tällaisiin tosiseikkoihin.

139 Murcian alueen itsehallintoalue on noudattanut direktiivin 91/676 5 artiklan 5 kohdan mukaisia velvoitteitaan sisällön osalta hyväksymällä useita ohjelmia ja säädöksiä, joista viimeisin on 27.7.2020 annettu laki Vähämeren kunnostamisesta ja suojelusta. Espanjan kuningaskunta viittaa myös vuosien 2020–2021 maatilojen valvontasuunnitelmaan, joka hyväksyttiin syyskuussa 2020 annetulla määräyksellä, sekä useisiin muihin 27.8.2021, 6.9.2021, 13.4.2022 ja 14.7.2022 annettuihin säädöksiin.

140 Komissio väittää vastauskirjelmässään, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö on esteenä Espanjan kuningaskunnan vastineessaan esittämälle väitteelle, jonka mukaan kyseisen jäsenvaltion toteuttamien toimenpiteiden pitkän aikavälin tuloksen arvioimiseksi on tarpeen kulua tietty aika. Lisäksi tällainen väite poistaisi direktiivin 91/676 5 artiklan 5 kohdalta kaiken tehokkaan vaikutuksen.

141 Toisin kuin Espanjan kuningaskunta väittää, Aragonian itsehallintoalueen osalta tilanne siellä olevilla pilaantumisalttiilla vyöhykkeillä ei ole parantunut ajanjaksolla 2016–2019 verrattuna ajanjaksoon 2012–2015. Tämän itsehallintoalueen toteuttamien toimenpiteiden arvioinnin osalta komissio viittaa kannekirjelmässään esittämiin vaatimuksiin.

142 Kastilia-La Manchan itsehallintoalueen osalta Espanjan kuningaskunta ei kiistä sitä, ettei siellä olevien pilaantumisalttiiden vyöhykkeiden tilanne ole myöskään parantunut vuosina 2016–2019 verrattuna vuosiin 2012–2015. Kyseisen jäsenvaltion väite, jonka mukaan lisätoimenpiteitä tai vahvistettuja toimia olisi toteutettava vain silloin, kun on selvää, että toimintaohjelman nykyiset toimenpiteet ovat riittämättömiä, on perusteeton. Direktiivin 91/676 5 artiklan 5 kohdassa säädetty velvollisuus toteuttaa lisätoimenpiteitä tai vahvistettuja toimia syntyy heti, kun tiettynä ajanjaksona todetaan, että veden laatu ei ole parantunut edelliseen ajanjaksoon verrattuna, ilman että on tarpeen osoittaa, että jo toteutetut toimenpiteet ovat tehottomia.

143 Kastilia ja Leónin itsehallintoalueen osalta Espanjan kuningaskunta ei kiistä sitä, ettei siellä olevien pilaantumisalttiiden vyöhykkeiden tilanne ole parantunut vuosina 2016–2019 verrattuna vuosiin 2012–2015. Tämän tuomion 137 kohdassa tarkoitetusta vuoden 2018 asetuksesta on todettava, ettei sillä voida korvata toimintaohjelman uudelleentarkastelua. Samassa kohdassa tarkoitetusta kyseisen itsehallintoalueen vuonna 2022 antamasta määräyksestä on riittävää todeta, että se on annettu perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättymisen jälkeen.

144 Murcian alueen itsehallintoalueen osalta komissio korostaa, että direktiivin 91/676 5 artiklan 5 kohdan rikkomista koskeva kanneperuste perustuu tämän itsehallintoalueen osalta Espanjan kuningaskunnan esittämiin veden laatua koskeviin tietoihin, jotka osoittavat rehevöitymiseen liittyvien ongelmien olemassaolon ja näyttävät toteen, että mainitun

itsehallintoalueen tämän direktiivin 5 artiklan 4 kohdan nojalla toteuttamilla toimenpiteillä ei ole parannettu tilannetta. Nämä tiedot on esitetty selvästi kannekirjelmässä, eikä Espanjan kuningaskunta ole vastineessaan kiistänyt niiden perusteltavuutta.

145 Lisäksi komissio muistuttaa, että se korosti kannekirjelmässään sitä, että tämä tilanne jatkui pitkälle perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättymisen jälkeen, mikä vahvistaa sen, että tämän määräajan päättyessä voimassa olleet toimenpiteet eivät olleet riittäviä direktiivissä 91/676 määriteltyjen tavoitteiden saavuttamiseksi. Kyseisen toimielimen esittämät tosiseikat, jotka koskevat anoxia-kriisiä vuoden 2019 aikana ja kesän 2021 lopussa, kuvaavat tätä jatkumista. Tämä ei kuitenkaan ole ainoa komission esittämä todiste. Komissio on nimittäin myös luetellut kannekirjelmässään tiettyjä Espanjan viranomaisilta peräisin olevia virallisia asiakirjoja, joissa nämä ovat myöntäneet veden laadun huononemisen ja näin ollen Murcian alueen itsehallintoalueen tasolla toteutettujen toimenpiteiden riittämättömyyden.

146 Espanjan kuningaskunta väittää vastauskirjelmässään, että kyseessä olevien itsehallintoalueiden toteuttamien toimenpiteiden lisäksi on otettava huomioon tällä välin kansallisella tasolla annetut säännöstöt. Tältä osin se viittaa useisiin vuoden 2022 aikana annettuihin säädöksiin.

147 Aragonian itsehallintoalueen osalta Espanjan kuningaskunta huomauttaa, että komissio myöntää itse, että kyseisen itsehallintoalueen toteuttamat toimenpiteet ovat oikeansuuntaisia.

148 Kastilia-La Manchan itsehallintoalueen osalta komissio on virheellisesti vaatinut välittömiä tuloksia.

149 Kastilia ja Leónin itsehallintoalueen osalta Espanjan kuningaskunta muistuttaa tämän tuomion 137 kohdassa tarkoitetuista toimenpiteistä.

150 Murcian alueen itsehallintoalueen osalta Espanjan kuningaskunta väittää, että toimenpiteet on toteutettu direktiivin 91/676 5 artiklan 5 kohdan vaatimusten mukaisesti. Lisäksi komissio on itse myöntänyt, että lisätoimenpiteiden tai vahvistettujen toimien toteuttaminen toimintaohjelmien yhteydessä on vain yksi niistä mahdollisista toimista, joihin toimivaltaiset viranomaiset voivat ryhtyä tämän direktiivin tavoitteiden saavuttamiseksi.

– *Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta*

151 Direktiivin 91/676 5 artiklan 5 kohdassa säädetään, että jäsenvaltioiden on toteutettava osana toimintaohjelmia tarpeellisina pitämiään lisätoimenpiteitä tai vahvistettuja toimia, jos toimintaohjelmien toteuttamisen pohjalta käy ilmeiseksi, että tämän artiklan 4 kohdassa tarkoitetut toimenpiteet eivät ole riittäviä tämän direktiivin 1 artiklassa määriteltyjen tavoitteiden saavuttamiseksi.

152 Lisäksi on muistutettava, että direktiivin 91/676 1 artiklan mukaan direktiivin tavoitteena on maatalouslähteistä peräisin olevien nitraattien suoraan tai välillisesti aiheuttaman vesien pilaantumisen vähentäminen ja estää vastaisuudessa tällainen pilaantuminen.

153 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että sen osoittamiseksi, että direktiivin 91/676 5 artiklan 4 kohdassa tarkoitetut pakolliset toimenpiteet eivät riitä tämän direktiivin 1 artiklassa määriteltyjen tavoitteiden saavuttamiseen, riittää, että komissio osoittaa, ettei vesien laatu ole parantunut edelliseen ajanjaksoon verrattuna (ks. vastaavasti tuomio 21.6.2018, komissio v. Saksa, C-543/16, EU:C:2018:481, 55, 56, 59 ja 71 kohta).

154 Jäsenvaltioiden on toteutettava direktiivin 91/676 5 artiklan 5 kohdassa tarkoitetut lisätoimenpiteet tai vahvistetut toimet heti ensimmäisen toimintaohjelman alusta alkaen tai toimintaohjelmien täytäntöönpanosta saadun kokemuksen perusteella ja siis heti, kun ohjelmien tarve on ensimmäisen kerran todettu (tuomio 21.6.2018, komissio v. Saksa, C-543/16, EU:C:2018:481, 53 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

155 Näiden seikkojen perusteella on tarkasteltava, onko Espanjan kuningaskunta jättänyt noudattamatta direktiivin 91/676 5 artiklan 5 kohdan mukaisia velvoitteitaan.

156 Ensinnäkin on todettava, että kyseisen jäsenvaltion esittämät todisteet eivät aseta kyseenalaiseksi niitä lukuja, jotka sisältyvät sen toimittamiin kertomuksiin, joihin komissio vetoaa ja jotka osoittavat, että veden laatu ei ole parantunut vuosina 2016–2019 verrattuna vuosiin 2012–2015 Castilla-La Manchan, Castilla y Leónin ja Murcian alueen itsehallintoalueilla.

157 Aragonian autonomisen alueen osalta on totta, että Espanjan kuningaskunta väittää, että komissio ei ole voinut vedota pohjaveden osalta niiden näytteenottojen tuloksiin, jotka on tehty mittauspaikoissa, joissa on todettu alle 50 mg/l nitraattiarvoja, ja että niiden mittauspaikkojen osuus, joissa nitraattiarvot ylittävät 50 mg/l, on laskenut 42,3 prosentista vuosina 2012–2015 39,1 prosenttiin vuosina 2016–2019. Espanjan kuningaskunta riitauttaa kuitenkin vain kaksi kolmesta tämän tuomion 119 kohdassa mainitusta toteamuksesta, joiden perusteella komissio on todennut, että pohjaveden laatu ei ole parantunut Aragonian itsehallintoalueella. Toisaalta se ei kiistä komission tältä osin esittämää toista toteamusta, jonka mukaan nämä arvot kehittyivät vakaasti tai nousevasti 53,8 prosentissa pohjavesien mittauspaikoista, joissa havaittiin yli 50 mg/l nitraattiarvoja, eikä myöskään niitä toteamuksia, joihin komissio nojautuu pintavesien osalta.

158 Näissä olosuhteissa on todettava, että komissio on osoittanut, että vesien laatu kyseisellä itsehallintoalueella ei ole parantunut vuosina 2016–2019 edelliseen ajanjaksoon verrattuna.

159 Toiseksi on todettava, että vaikka direktiivin 91/676 5 artiklan 5 kohdasta ilmenee, että kyseisessä säännöksessä tarkoitetut lisätoimenpiteet tai vahvistetut toimet voidaan toteuttaa ”toimintaohjelmien toteuttamisen pohjalta”, kyseisen säännöksen mukaan kuitenkin myös tällaisia lisätoimenpiteitä tai vahvistettuja toimia voidaan toteuttaa tämän toteuttamisen alkamisesta lähtien ja että joka tapauksessa ja tämän tuomion 154 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaisesti mainitut lisätoimenpiteet tai vahvistetut toimet on toteutettava heti, kun niiden tarve on ensimmäisen kerran todettu. Tästä seuraa, että Espanjan kuningaskunnan väite, jonka mukaan lisätoimenpiteitä tai vahvistettuja toimia pitäisi toteuttaa vasta tietyn ajan kuluttua sen jälkeen, kun on todettu, että nykyiset toimenpiteet eivät ole riittäviä, on hylättävä. Tällainen tulkinta nimittäin veisi suurelta osin direktiivin 91/676 5 artiklan 5 kohdalta sen tehokkaan vaikutuksen ja vaarantaisi tämän direktiivin tavoitteet, sellaisina kuin ne on määritelty sen 1 artiklassa.

160 Sama koskee Espanjan kuningaskunnan väitettä, jonka mukaan direktiivin 91/676 5 artiklan 5 kohdassa, jossa säädetään, että jäsenvaltioiden on toteutettava ”tarpeellisina pitämiään” lisätoimenpiteitä tai vahvistettuja toimia, edellytetään, että voimassa olevien toimenpiteiden tulos on voitu tutkia etukäteen, jotta voidaan toteuttaa uusia toimenpiteitä saadun kokemuksen valossa.

161 Lisäksi toisin kuin Espanjan kuningaskunta väittää, direktiivin 91/676 5 artiklan 5 kohdassa jäsenvaltioille asetettuja velvoitteita ei voida kyseenalaistaa tämän direktiivin 5 artiklan 7 kohdassa ja 10 artiklassa jäsenvaltioille asetettujen muiden velvoitteiden olemassaololla eikä sen johdanto-osan 13. perustelukappaleessa esitetyillä seikoilla. Viimeksi mainitut velvoitteet ja näkökohdat eivät nimittäin vapauta jäsenvaltioita mainitun direktiivin 5 artiklan 5 kohdan mukaisista velvoitteista.

162 Samoin Espanjan kuningaskunnan väite, jonka mukaan lisätoimenpiteiden tai vahvistettujen toimien toteuttaminen toimintaohjelmien yhteydessä on vain yksi niistä mahdollisista toimista, joita jäsenvaltiot voivat toteuttaa direktiivin 91/676 tavoitteiden saavuttamiseksi, on hylättävä, koska jäsenvaltioiden on kuitenkin täytettävä direktiivin 91/676 5 artiklan 5 kohdan mukaiset velvoitteensa.

163 Kolmanneksi siitä, onko Espanjan kuningaskunta toteuttanut lisätoimenpiteitä tai vahvistettuja toimia, jotka se oli velvollinen toteuttamaan kyseessä olevien neljän itsehallintoalueen osalta, on todettava, että direktiivin 91/676 5 artiklan 5 kohdasta ilmenee, että nämä toimenpiteet tai toimet on toteutettava, jos tämän direktiivin 5 artiklan 4 kohdassa tarkoitetut pakolliset toimenpiteet eivät riitä direktiivin 1 artiklassa määriteltyjen tavoitteiden saavuttamiseen. Tästä seuraa, että – toisin kuin Espanjan kuningaskunta väittää – sen toteamiseksi, että jäsenvaltio on täyttänyt mainitun direktiivin 5 artiklan 5 kohdasta johtuvat velvoitteensa, ei riitä, että se on toteuttanut lisätoimenpiteitä tai vahvistettuja toimia. Jotta nimittäin voitaisiin katsoa, että kyseisessä säännöksessä asetetut vaatimukset on täytetty, on lisäksi tarpeen, että nämä lisätoimet tai vahvistetut toimet riittävät direktiivin 91/676 1 artiklassa määriteltyjen tavoitteiden saavuttamiseen eli maataloudesta peräisin olevien nitraattien suoraan tai välillisesti aiheuttaman vesien pilaantumisen vähentämiseen ja tällaisen pilaantumisen estämiseen.

164 Aragonian itsehallintoalueen osalta on todettava, että vaikka komissio onkin myöntänyt, että kyseisen itsehallintoalueen toteuttamat toimenpiteet olivat oikeansuuntaisia, se myös huomautti perustellusti, ettei Espanjan kuningaskunta ole esittänyt tutkimuksia eikä yksityiskohtaisia seikkoja, jotka osoittavat, että nämä toimenpiteet ovat riittäviä direktiivissä 91/676 määriteltyjen tavoitteiden saavuttamiseksi.

165 Tällä välin kansallisella tasolla annetuista säännöstöistä, joihin Espanjan kuningaskunta viittaa vastauskirjelmässään ja joiden on tarkoitus parantaa paitsi mainitun itsehallintoalueen myös niiden kolmen muun itsehallintoalueen tilannetta, joita kolmannen kanneperusteen ensimmäinen osa koskee, on todettava, että nämä säännöstöt annettiin vuonna 2022 eli perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättymisen jälkeen. Tämän tuomion 75 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaan unionin tuomioistuin ei voi ottaa huomioon perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättymisen jälkeen tapahtuneita muutoksia arvioidessaan, onko kyseessä väitetty jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen.

166 Kastilia-La Manchan itsehallintoalueen osalta Espanjan kuningaskunta tyytyy väittämään, että tämän itsehallintoalueen toimintaohjelmiin sisältyviä toimenpiteitä olisi vahvistettava vain, jos osoitetaan, että nämä toimenpiteet eivät riitä vähentämään nitraattien aiheuttamaa pilaantumista. Tämän tuomion 159 kohdassa esitetyistä syistä tällaisella väitteellä ei voida perustella sitä, että jäsenvaltio ei noudata direktiivin 91/676 5 artiklan 5 kohdasta johtuvia velvoitteitaan.

167 Kuten tämän tuomion 137 kohdasta ilmenee, Espanjan kuningaskunta tyytyy Kastilia ja Leónin itsehallintoalueen osalta viittaamaan siihen, että kyseinen itsehallintoalue on antanut yhtäältä vuonna 2018 asetuksen, jossa määritellään vähimmäisympäristöolosuhteet toimintojen harjoittamiselle tai maatiloille sen alueella, ja toisaalta vuonna 2022 päätöksen, jolla hyväksytään uusi toimintaohjelma, jossa säädetään uusista toimenpiteistä, joilla pyritään ehkäisemään ja tarvittaessa vähentämään maataloudesta peräisin olevien nitraattien aiheuttamaa vesien pilaantumista. Kuten komissio on perustellusti todennut, tällaisen asetuksen antaminen ei vapauta Espanjan kuningaskuntaa sen velvollisuudesta huolehtia sille direktiivin 91/676 5 artiklan 5 kohdan nojalla kuuluvan kyseisen itsehallintoalueen toimintaohjelman uudelleentarkastelusta. Toisaalta kyseisen itsehallintoalueen vuonna 2022 antaman asetuksen osalta on riittävää muistuttaa, että tämän tuomion 75 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaan unionin tuomioistuin ei voi ottaa huomioon perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättymisen jälkeen tapahtuneita muutoksia arvioidessaan nyt käsiteltävää jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä.

168 Murcian alueen itsehallintoalueen osalta on lopuksi todettava, että vaikka on totta, että komissio viittasi kannekirjelmässään tapahtumiin vuosina 2019 ja 2021 ja siis tosiseikkoihin, joita menettelyn hallinnollinen vaihe ei koskenut, tämä toimielin selitti, ilman että Espanjan kuningaskunta olisi tätä kiistänyt, että se oli maininnut nämä tosiseikat kannekirjelmässään osoittaakseen, että toimenpiteet, jotka Espanjan viranomaiset olivat toteuttaneet perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättyessä, eivät olleet riittäviä. Joka tapauksessa on todettava, että tämän tuomion 139 kohdassa mainitussa, 27.7.2020 annetussa laissa myönnetään nimenomaisesti, että tuolloin voimassa olleen toimintaohjelman toimenpiteet eivät riittäneet estämään ja korjaamaan nitraattien aiheuttamaa pilaantumista kyseisen itsehallintoalueen tietyllä alueella. Lisäksi Espanjan kuningaskunta ei kiistä komission vastauskirjelmässään esittämää toteamusta, jonka mukaan perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättyessä valmisteilla olleesta uudesta toimintaohjelmasta ilmeni nimenomaisesti, että muut lisätoimenpiteet ja vahvistetut toimet ovat vielä tarpeen.

169 Tästä seuraa, että kolmannen kanneperusteen ensimmäinen osa on hyväksyttävä.

170 Edellä esitetyn perusteella on todettava, että Espanjan kuningaskunta ei ole noudattanut direktiivin 91/676 5 artiklan 5 kohdan mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole toteuttanut tarvittavia nitraattien aiheuttamaa pilaantumista koskevia lisätoimenpiteitä tai vahvistettuja toimia Aragonian, Kastilia-La Manchan, Kastilia ja Leónin ja Murcian alueen itsehallintoalueiden osalta.

Toinen osa, jonka mukaan Espanjan kuningaskunta ei ole toteuttanut riittäviä toimenpiteitä rehevöitymisen korjaamiseksi koko alueellaan

– *Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat*

171 Kolmannen kanneperusteensa toisessa osassa komissio väittää lähinnä, että Espanjan kuningaskunta ei ole toteuttanut direktiivin 91/676 5 artiklan 5 kohdassa edellytettyjä lisätoimenpiteitä tai vahvistettuja toimia rehevöitymisen korjaamiseksi koko alueellaan, vaikka käytettävissä olevat tiedot osoittivat, että toimintaohjelmiin sisältyvät toimenpiteet eivät olleet riittäviä pilaantumisen vähentämiseksi ja ehkäisemiseksi.

172 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että direktiivin 91/676 3 artiklan 1 kohtaa, luettuna yhdessä direktiivin liitteessä I olevan A kohdan 2 ja 3 alakohdan kanssa, on tulkittava siten, että vesien on katsottava pilaantuneen erityisesti silloin, kun luonnonjärvet, muut makeat vesistöt, jokisuut, rannikkovedet ja merivedet ovat rehevöityneet. Tällaisessa tilanteessa jäsenvaltioiden olisi näin ollen toteutettava mainitun direktiivin 5 artiklassa tarkoitetut toimenpiteet eli toimintaohjelmat ja tarvittaessa lisätoimenpiteitä ja vahvistettuja toimia tämän pilaantumisen korjaamiseksi.

173 Vaikka Espanjan viranomaiset väittivät perusteltuun lausuntoon antamissaan vastauksissa, että vesien rehevöitymistila on parantunut vuosina 2012–2015 verrattuna vuosiin 2008–2011, tällainen väite ei voi komission mukaan menestyä. Jos nimittäin niiden mittauspaikkojen prosenttiosuus, joissa rehevöityminen on todettu, on laskenut 0,32 prosentista 0,29 prosenttiin, havaittu hienoinen parannus perustuu pienempään otokseen (429 mittauspaikkaa vuosina 2012–2015 ja 476 mittauspaikkaa vuosina 2008–2011), joten se ei kuvaa todellista tilannetta. Espanjan viranomaisten toimittamista tiedoista johtuva rehevöitymisongelman aliarviointi selittyy erityisesti sillä, että vuosien 2012–2015 kertomuksessa jätettiin joet rehevöitymistutkimuksen ulkopuolelle. Tämä poissulkeminen ei kuitenkaan ole direktiivin 91/676 mukaista.

174 Menetelmän muuttumisen vuoksi vuosien 2016–2019 kertomuksessa esitettyjä tietoja ei voida myöskään käyttää rehevöitymisen paranemisen osoittamiseen. Tässä kertomuksessa nimittäin 68 mittauspaikkaa, jotka osoittivat rehevöitymistä tai rehevöitymisvaaraa, poistettiin edelliseen ajanjaksoon verrattuna.

175 Komissio katsoo näin ollen, että käytettävissä olevat ja sen kannekirjelmässä esittämät tiedot vahvistavat, että rehevöitymisongelma ei ole parantunut, joten Espanjan viranomaisilla on velvollisuus toteuttaa tältä osin lisätoimenpiteitä tai vahvistettuja toimia. Espanjan kuningaskunta ei kuitenkaan ole noudattanut tätä velvollisuutta.

176 Espanjan kuningaskunta väittää vastineessaan, ettei komissio ole näyttänyt toteen jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä, josta sitä moititaan. Kaikki komission väitteet perustuvat siihen, että kyseinen jäsenvaltio on sulkenut joet pois tutkimuksesta, joka suoritetaan sen alueella esiintyvien rehevöitymistilanteiden tunnistamiseksi. Kyseinen toimielin tyytyy kuitenkin väittämään, että tästä poissulkemisesta voisi seurata, että rehevöitymisen laajuutta Espanjan alueella aliarvioitaisiin sille osoitetuissa kertomuksissa esittämättä tarvittavia tietoja, jotta unionin tuomioistuin voisi tarkastaa, onko jäsenyysvelvoitteita jätetty noudattamatta väitetyllä tavalla.

177 Lisäksi vuosien 2016–2019 raportista ilmenee, että sisävesien rehevöitymistä on arvioitu 468 mittauspaikan perusteella ja 23,3 prosenttia niistä on paljastanut tällaisen pilaantumisen. Jos tämä toteamus ulotettaisiin koskemaan kaikkia valvottuja vesiä Espanjassa, luku muuttuisi 172 mittauspaikkaan, koska rehevöitymisilmiö on todettu yhteensä 1 024 mittauspaikassa eli 16,8 prosenttia mitatusta kokonaismäärästä, minkä perusteella ei tämän ongelman merkittävyydestä huolimatta voida päätellä, että tältä osin on tarpeen toteuttaa lisätoimenpiteitä tai vahvistettuja toimia.

178 Direktiivin 91/676 liitteessä I olevan B kohdan mukaan tässä direktiivissä määriteltyjen tavoitteiden toteuttamiseksi on joka tapauksessa otettava huomioon vesien ja maaperän fysikaaliset ja ympäristöön liittyvät ominaisuudet sekä typpiyhdisteiden käyttäytymistä

ympäristössä koskeva nykyinen tietämys. Espanjan jokien sanotaan kärsivän huomattavista kausivaihteluista, joten vesien uusiutumistaso on korkea eivätkä rehevöitymistilanteet jatku pitkään.

179 Komissio väittää vastauskirjelmässään, että käytettävissä olevissa tieteellisissä tiedoissa suositellaan, että jokia ei suljeta pois Espanjan vesimuodostumien rehevöitymistilan analyysistä, koska levien kasvu ja syanobakteerien kukinnat voivat kasvaa näissä joissa ja pysyä siellä kuukausia ainakin niissä jokien osissa, joissa virtaus on hitaampi.

180 Espanjan kuningaskunta väittää vastineessaan, että komissio myönsi vastauskirjelmässään, että rehevöitymistä ei tapahdu kaikissa joissa. Espanjan kuningaskunta on kuitenkin vedonnut vastineessaan perustellusti juuri tähän.

– *Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta*

181 Unionin tuomioistuin on jo todennut, että direktiivin 91/676 3 artiklan 1 kohdasta ja liitteessä I olevan A kohdan 2 ja 3 alakohdasta yhdessä luettuina seuraa, että vesien on katsottava pilaantuneen paitsi silloin, kun pohjaveden nitraattipitoisuus on yli 50 mg/l, myös muun muassa silloin, kun luonnonjärvet, muut makeat vesistöt, jokisuut, rannikkovedet ja merivedet ovat rehevöityneet (tuomio 21.6.2018, komissio v. Saksa, C-543/16, EU:C:2018:481, 60 kohta). Näin ollen rehevöitymistapauksessa jäsenvaltioiden on toteutettava kyseisen direktiivin 5 artiklassa tarkoitetut toimenpiteet eli toimintaohjelmat ja tarvittaessa lisätoimenpiteet ja vahvistetut toimet tällaisen tilanteen korjaamiseksi.

182 On kuitenkin muistutettava, että tämän tuomion 153 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaan komission on todetakseen, että direktiivin 91/676 5 artiklan 4 kohdassa tarkoitetut pakolliset toimenpiteet eivät riitä tämän direktiivin 1 artiklassa määriteltyjen tavoitteiden saavuttamiseen, osoitettava, että veden laatu tiettynä ajanjaksona ei ole parantunut edelliseen ajanjaksoon verrattuna. Koska komissio moittii kolmannen kanneperusteensa toisessa osassa Espanjan kuningaskuntaa siitä, ettei se ole toteuttanut kyseisen direktiivin 5 artiklan 5 kohdassa edellytettyjä toimenpiteitä koko sen alueella esiintyvien rehevöitymistilanteiden korjaamiseksi, kyseisen toimielimen on osoitettava, ettei vesien laatu ole rehevöitymisen osalta parantunut ajanjaksosta toiseen.

183 Nyt käsiteltävässä asiassa komissio ei kuitenkaan ole todennut tällaista parantumisen puuttumista. Yhtäältä nimittäin tämä toimielin myöntää, että vuosien 2012–2015 kertomuksen mukaan on todettu vähäinen parantuminen vuosiin 2008–2011 verrattuna, sillä niiden mittauspaikkojen prosenttiosuus, joissa rehevöitymistä havaittiin, laski 0,32 prosentista 0,29 prosenttiin. Toisaalta komissio ei ole osoittanut, ettei rehevöitymistilanne ollut parantunut vuosina 2016–2015 verrattuna vuosiin 2012–2015, eikä tämä toimielin ole esittänyt tältä osin mitään konkreettisia tietoja.

184 On totta, että komissio väittää Espanjan kuningaskunnan sitä kiistämättä, että vuosien 2012–2015 kertomukseen sisältyvät tiedot perustuvat pienempään vesimuodostuman otokseen kuin se, joka on otettu huomioon Espanjan viranomaisten direktiivin 91/676 10 artiklan mukaisesti toimittamassa kertomuksessa, joka sisältää tämän direktiivin liitteessä VI olevat tiedot vuosien 2008–2011 osalta, koska joet on jätetty rehevöitymistilanteiden tunnistamiseen tarkoitetun menetelmän ulkopuolelle. Komissio väittää lisäksi Espanjan kuningaskunnan sitä kiistämättä, että vuosien 2016–2019 kertomuksesta oli poistettu 68 mittauspaikkaa, joissa oli todettu rehevöitymistä tai rehevöitymisen vaaraa edellisellä ajanjaksolla.

185 Tältä osin on katsottava, että se, että jäsenvaltio ei ota huomioon jokia alueellaan esiintyvien rehevöitymistilanteiden yksilöimiseksi, voi merkitä direktiivin 91/676 3 artiklan 1 kohdan, luettuna yhdessä sen liitteessä I olevan A kohdan 3 alakohdan kanssa, noudattamatta jättämistä, josta seuraa, että vesien on katsottava pilaantuneen, kun ”luonnonjärvet tai muut makeat vesistöt, jokisuut, rannikkovedet ja merivedet” ovat rehevöityneet. Jokia on nimittäin pidettävä kyseisessä säännöksessä tarkoitettuina ”muina makean veden vesimuodostumina”. Lisäksi sellaisten mittauspaikkojen poistamisesta, joissa on todettu rehevöitymistä tai rehevöitymisen vaaraa edellisellä ajanjaksolla, on muistutettava, että jäsenvaltioilla on velvollisuus valvoa ja tarkistaa vesiä asianmukaisesti ja täydellisesti erityisesti tämän direktiivin 6 artiklan 1 kohdan a–c alakohdan mukaisesti. Lisäksi mainitun direktiivin 5 artiklan 6 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on laadittava ja toteutettava asianmukaisia seurantaohjelmia laatimiensa toimintaohjelmien tehokkuuden arvioimiseksi.

186 On kuitenkin todettava, että käsiteltävässä asiassa komissio ei väitä, että Espanjan kuningaskunnan ei ole noudattanut direktiivin 91/676 3 artiklan 1 kohdan, luettuna yhdessä sen liitteessä I olevan A kohdan 3 alakohdan kanssa, mukaisia velvoitteitaan. Tämä toimielin ei myöskään perusta tällaista väitettä mainitun direktiivin 5 artiklan 6 kohtaan, 6 artiklan 1 kohtaan eikä 10 artiklaan, luettuna yhdessä sen liitteessä V olevan 3 kohdan kanssa, jossa säädetään, että jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle muun muassa direktiivin 91/676 6 artiklan nojalla toteutetun valvonnan tulokset.

187 Kolmannen kanneperusteen toinen osa on siis hylättävä perusteettomana.

188 Edellä esitetyillä perusteilla Espanjan kuningaskunta ei ole noudattanut direktiivin 91/676 3 artiklan 4 kohdan, tämän direktiivin 5 artiklan 4 kohdan, luettuna yhdessä sen liitteiden II ja III kanssa, ja mainitun direktiivin 5 artiklan 5 kohdan mukaisia velvoitteitaan,

– kun se ei ole määritellyt pilaantumisalttiiksi vyöhykkeiksi Baleaarien itsehallintoalueella, Madridin itsehallintoalueella ja Valencian itsehallintoalueella vedenottoalueita, jotka vastaavat kutakin seuraavista pilaantuneista mittauspaikoista:

  – Baleaarien itsehallintoalue: 1801M1T 1, ES 53M0137, ES 53M1123 ja ES 53M1205

  – Madridin itsehallintoalue: TA 53306008 ja

  – Valencian itsehallintoalue: JU210, JU209 ja JU202

– kun se ei ole sisällyttänyt Aragonian, Kastilia-La Manchan, Kastilia ja Leónin ja Extremaduran itsehallintoalueiden sekä Madridin itsehallintoalueen toimintaohjelmiin kaikkia pakollisia toimenpiteitä ja

– kun se ei ole toteuttanut nitraattien aiheuttaman pilaantumisen johdosta lisätoimenpiteitä tai vahvistettuja toimia Aragonian, Kastilia-La Manchan, Kastilia ja Leónin ja Murcian alueen itsehallintoalueilla.

Oikeudenkäyntikulut

189 Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 138 artiklan 1 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut.

190 Työjärjestyksen 138 artiklan 3 kohdassa määrätään, että jos asiassa osa vaatimuksista ratkaistaan toisen asianosaisen ja osa toisen asianosaisen hyväksi, kukin asianosainen vastaa omista kuluistaan.

191 Koska nyt käsiteltävässä asiassa osa vaatimuksista on ratkaistu komission ja osa Espanjan kuningaskunnan hyväksi, niiden on vastattava omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kuudes jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Espanjan kuningaskunta ei ole noudattanut vesien suojelemisesta maataloudesta peräisin olevien nitraattien aiheuttamalta pilaantumiselta 12.12.1991 annetun neuvoston direktiivin 91/676/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna 22.10.2008 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1137/2008, 3 artiklan 4 kohdan, 5 artiklan 4 kohdan, luettuna yhdessä sen liitteiden II ja III kanssa, ja 5 artiklan 5 kohdan mukaisia velvoitteitaan,

– **kun se ei ole määritellyt pilaantumisalttiiksi vyöhykkeiksi Comunidad Autónoma de las Islas Balearesissa (Baleaarien itsehallintoalue, Espanja), Comunidad de Madridissa (Madridin itsehallintoalue, Espanja) ja Comunidad Valencianassa (Valencian itsehallintoalue, Espanja) vedenottoalueita, joihin vesi valuu (pintavesi) tai imeytyy (pohjavesi) ja jotka vastaavat kutakin seuraavista pilaantuneista veden mittauspaikoista:**

  – **Baleaarien itsehallintoalue: 1801M1T 1, ES 53M0137, ES 53M1123 ja ES 53M1205**

  – **Madridin itsehallintoalue: TA 53306008 ja**

  – **Valencian itsehallintoalue: JU210, JU209 ja JU202**

– **kun se ei ole sisällyttänyt Comunidad Autónoma de Aragónin (Aragonian itsehallintoalue, Espanja), Comunidad Autónoma de Castilla-La Manchan (Kastilia-La Manchan itsehallintoalue, Espanja), Comunidad de Castilla y Leónin (Kastilia ja Leónin itsehallintoalue, Espanja), Comunidad Autónoma de Extremaduran (Extremaduran itsehallintoalue, Espanja) ja Comunidad de Madridin (Madridin itsehallintoalue, Espanja) toimintaohjelmiin kaikkia tarpeellisia pakollisia toimenpiteitä ja**

– **kun se ei ole toteuttanut nitraattien aiheuttaman pilaantumisen johdosta lisätoimenpiteitä tai vahvistettuja toimia Aragonian, Kastilia-La Manchan ja Kastilia ja Leónin itsehallintoalueilla ja Comunidad Autónoma de la Región de Murciassa (Murcian alueen itsehallintoalue, Espanja).**

2) Kanne hylätään muilta osin.

3) Euroopan komissio ja Espanjan kuningaskunta vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Allekirjoitukset